

Oligarquia, fiscalitat i règim municipal al món urbà de la Catalunya medieval (Cervera entre 1026 i 1430)

Max Turull i Rubinat

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

**OLIGARQUIA, FISCALITAT I REGIM MUNICIPAL AL MON
URBA DE LA CATALUNYA MEDIEVAL (CERVERA ENTRE
1026 I 1430).**

Max TURULL I RUBINAT

**Tesi Doctoral dirigida pel
Dr. Manuel RIU I RIU**

**Departament d'Història Medieval,
Paleografia i Diplomàtica.
Facultat de Geografia i Història**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Barcelona, juny de 1989.

1. préstecs i manlleus; 2. varis; 3. venda de censals i violaris;
4. recaptació de la questia; 5. arrendament d'imposicions
municipals; 6. talles.

NOTA: les xifres expressen percentatges arrodonits de cada partida respecte el total d'ingressos i despeses. Amb asterisc (*) els ingressos provinents de la venda de l'onzè. El 5% de les missatgeries de 1333 correspon a plets i administració. Un altre 5% de despeses en obres a Santa Maria el 1360 no han estat comptabilitzades en cap apartat. Les xifres entre parèntesi no ofereixen una llista absoluta.

OBSERVACIONS A LES GRAFIQUES DE LES IMPOSICIONS

A/ En alguns casos, la documentació sols expressava el preu de l'arrendament d'un sol trimestre. Per calcular el volum anual hem multiplicat aquell valor per tres. Si el valor corresponia a dos trimestres, sols hem aègit el que suposàvem pel restant.

B/ Els càlculs anteriors per unes determinades imposicions incidien en els totals anuals d'uns quants anys. Les sumes afectades per aquesta especulació són les dels anys 1351, 1355, 1356, 1360 i 1363, amb incidència desigual.

C/ Quan dues imposicions tenien personalitat pròpia, però a partir de cert moment s'arrendaven juntes, aleshores hem calculat el seu valor plegat des del començament. És el cas del pes dels molins i la flequera; la ferreria, fusia i portals, la mercenaria-argenteria amb l'especiera-tenderia; i tot el ram del cuir o pell, esparcit en tres imposicions diferents.

D/ Les quantitats documentades en lliures i sous, s'han passat totes a sous (1:20) i no hem considerat els residus de diners.

E/ Les gràfiques s'han confeccionat amb escales diferents. En perjudici d'una observació visual ràpida i contrastada (escales iguals), hem preferit que s'advertissin millor les fluctuacions d'uns anys a uns altres dins de cada imposició. La importància de cada imposició ja ens dona la relació del percentatge que ocupen de la suma total de les imposicions.

F/ Els lapsus més notables d'uns anys no documentats els trobem entre 1337-1354, 1363-1372 i 1389-1395. Hi ha més interrupcions amb menys diferència d'anys.

CONCLUSIONS:

Les primeres notícies substancials sobre la hisenda municipal no ens arriben fins l'any 1270. Els privilegis concedits pels reis a les darreries del segle XIII, de fet no construïen un aparell de finançació municipal, sinó que es modificava la canalització i la tramitació dels impostos dels súbdits dirigits a la instància reial. Si fins aleshores el batlle era el responsable de l'administració del patrimoni reial, a partir d'aquest moment el rei obtindrà recursos dels seus sotmesos a partir de l'auto-organització comunal. Els mateixos membres de la comunitat seran els responsables de pagar els tributs al rei, i per a agilitzar-ho existiran paers o jurats. En aquest sentit l'administració reial es descarrega d'una tasca tributària que la delega a la comunitat, obtenint-ne els mateixos beneficis. Un privilegi de 1270 autoritzava recollir impostos al propi municipi a partir de l'estimació dels béns dels veïns i a través d'un pagament proporcional a la capacitat econòmica de cadascú. Fins 1323 no s'esmenta que la taxació dels béns es diferenciï entre mobles i immobles. Tenint en compte que la major part de l'organització institucional del municipi no es desenvolupa fins ben entrat el segle XIV, sembla que la funció tributària de la comunitat al final del XIII va ser l'element que va contribuir més a consolidar aquella incipient organització municipal. En certa manera, doncs, les atribucions en el camp de la hisenda haurien estat el motor original que més endavant possibilitaria una autèntica institució local.

En el camp de la hisenda municipal a Cervera, no s'assoliria un nivell superior d'eficàcia fins el privilegi de 1331, per bé que els fonaments d'aquesta organització ja s'havien començat a bastir el 1311. A partir de 1331 els paers (com a òrgan polític) perdien el control directe dels diners obtinguts pel municipi, cosa que ja s'havia intentat amb els jurats amb el privilegi de 1311; s'encetava la figura del clavari que aviat es configuraria com un funcionari especialitzat en la hisenda municipal i formalment desvinculat dels òrgans polítics; i s'insistia en l'obligació dels paers de retre comptes de la seva gestió al final de cada any. Aquests tres aspectes s'aniran desenvolupant al segle XIV fins esdevenir una administració financera complexa i madura.

La primera manifestació del desenvolupament institucional en matèria d'hisenda és la consolidació d'una xarxa de funcionaris municipals. El clavari és el primer en fixar-se i el més important. A partir del moment que hi ha un clavari, es dona el procés de l'especialització de funcions, i els paers deixen de tenir accés directe als fons comunals. El càrrec de clavari és, formalment, un càrrec administratiu i no polític. Aquest individu serà el responsable de rebre els diners i de pagar les despeses oportunament justificades i autoritzades per l'òrgan polític. En aquest sentit, el clavari era un simple

comptable i un caixer; això no obstant el càrrec li permetia d'estar al moll del Consell i controlar d'aprop tota la dinàmica i problemàtica municipal. Elegit pel Consell cada any, el càrrec va ser ocupat gairebé sempre per mercaders importants que van trobar així una plataforma per promocionar-se políticament i adquirir influència política al municipi.

A més a més del clavari, l'administració financera del municipi també estava assistida per l'altres càrrecs. El racional, que a Cervera no apareix documentat fins 1392, estava per damunt del clavari. Havia de fiscalitzar els comptes municipals al final de l'any. Aquesta funció abans la desenvolupaven els oïdors de comptes, el nombre dels quals va variar al llarg dels anys. Entre 1380 i 1392 s'observa un procés de transició dels oïdors envers la figura del racional. Finalment, el dipositari era l'encarregat de guardar una suma de diners d'una partida determinada.

L'organització financera del municipi medieval no contemplava de forma estricta la figura del pressupost. Això no obstant, cada any, al començar, es feia una previsió de les despeses que caldria pagar, i també una previsió de com poder-les finançar. L'evolució i l'estructura dels mitjans de finançació municipals és un dels aspectes més importants i trascendents de la hisenda municipal.

Les imposicions municipals van ser un recurs utilitzat de forma contínua tot el segle XIV. De procedència reial i d'origens encara obscurs, les imposicions municipals en un principi eren un impost extraordinari que grava el consum i el producte del qual impost era utilitzat per satisfer contribucions reials. En un primer moment les imposicions només eren un mitjà de finançació municipal en tant que servien perquè el municipi satisfés una exigència reial concreta, però no eren finançació en el sentit que la comunitat no podia disposar lliurement del seu producte. Aquesta lliure disposició, que no impedia que el municipi continués pagant al rei amb d'altres mitjans, va ser un fenomen que a Cervera s'observa aproximadament a partir de 1333. A partir d'aquest moment, com a mínim, les imposicions són de titularitat reial, però de lliure gaudiment municipal, de manera que el Consell pot decidir sobre l'ús que es farà del producte obtingut. El 1360 les imposicions municipals gravaven disset productes diferents.

Els beneficis obtinguts pel municipi en l'arrendament de totes les imposicions no van seguir una tendència regular. Entre 1337 i 1395 es pot parlar d'un període caracteritzat per continus alts i baixos. La tendència no era a l'alça contínua per dos motius: perquè la població disminuïa i per tant el consum; i perquè la poca població existent també consumia menys en minvar llur capacitat adquisitiva tot augmentant els preus. Per tant, una tendència ascendent marcada per preus a l'alça es veia

interferida pels factors negatius esmentats. Igual que els alts preus impossibilitaven una tendència decreixent, tot i la minva del consum. De no haver-se doblat políticament la imposició el 1384 (i en endavant, suposem) la dècada dels vuitanta s'hauria caracteritzat per una contracció constant. De fet, aquesta deuria ser la tendència real del comerç. Per tant, preus alts, reducció del consum per imperatius econòmics de pobresa i inestabilitat en la percepció municipal de la imposició com a recurs financer del pressupost.

Pel que fa als beneficis que generaven les impositcions en particular, hom s'adonà que els productes alimentaris (vi, carn i farina) suposaven prop del 80%. En canvi els beneficis dels productes manufacturats van passar del 40% a començaments del període, a tan sols un 20%, produint-se una minva molt acusada del consum, i per tant del tràfec, d'aquestes mercaderies. D'altra banda, el vi, una de les impositcions més importants i representativa del procés que van seguir totes, va sofrir un increment en la taxa del gravamen que va passar de ser 1/8 part el 1333 a 1/3 el 1384. Aquest fenomen explica les alteracions de finals de segle, i sobretot manifesta les necessitats de diner constant que patia el municipi.

Els arrendataris de les impositcions, que aconseguien el dret a través de subhasta pública amb pagament total o parcial per avançat, havien de ser individus amb una notable capacitat econòmica. El pagament de sumes elevades per avançat va motivar que els grans beneficis només estessin a l'abast dels grans capitalistes que disposaven de recursos suficients per aquella inversió productiva. La gran majoria d'arrendataris van ser mercaders locals, tant en les impositcions més modestes com també en les més importants (vi, carn i farina). Després dels mercaders, els sectors socials que més interès van mostrar en les impositcions van ser el de la pell i els notaris i juristes. Mentre que a mitjan segle XIV es van fer associacions de mercaders per optar a l'arrendament d'algunes impositcions, a partir aproximadament de 1372 els mercaders acostumaven a optar-hi de forma individual, precisament quan els drets de l'arrendament eren més elevats i necessitaven capitals més potents. Dins del període comprès entre 1337 i 1395 s'observa que a partir de 1379 la incidència dels mercaders entre el conjunt d'arrendadors va minvar substancialment. Un fenomen semblant, però més retardat en el temps, va produir-se a Barcelona al segle XV.

Dins del sistema financer municipal les impositcions van tenir una incidència força desigual: de representar el 20% el 1356, es passava al 70% el 1384. Per terme general les impositcions eren el 40% dels ingressos, de manera que tenien una considerable transcendència entre el conjunt de fonts de finançació, la qual, però, tenia un pilar encara més fonamental

en la venda de censals i violaris ja que suposava un mitjà més ràpid per adquirir elevades sumes de diner.

La conjuntura econòmica del segle XIV (depreciació de la moneda, alça dels preus, davallada del tipus d'interés, monetització d'una part del mercat de les rendes, ...), va empènyer particulars i institucions a comprar i vendre rendes en forma de censals i violaris. L'adquisició d'un capital en metàl·lic a canvi del pagament anual (de forma perpètua si és un censal, i a una o dues vides si era un violari) d'uns determinats interessos, va ser un recurs utilitzat sistemàticament pels municipis del segle XIV. Les exigències econòmiques d'una monarquia que s'estava enfortint i allunyant dels interessos polítics de la noblesa, i les empreses militars protagonitzades sobretot per Pere III, va motivar que els municipis tinguessin una necessitat contínua de diner que havien de tramitar al fiscal reial. Per satisfer aquests pagaments reials, els municipis, que encara no tenien un sistema financer prou sòlid i eficaç, van haver de recórrer a la venda de censals i violaris. Molt poques vegades aquestes vendes anaven destinades a cobrir el que anomenaven despeses comunes. Però aquest model de finançació va generar una dinàmica interna segons la qual a partir d'un cert moment caldria continuar venent censals i violaris no només per pagar al rei allò que demanava, sinó també per intentar redimir els censos més costos, i, en un segon moment, per poder continuar pagant les rendes anuals que havien ocasionat les vendes anteriors. Si durant un cert temps els fors o interessos de censals i violaris s'havien mantingut estables, l'equilibri del tipus d'interés es va trencar aproximadament a partir de 1376, moment a partir del qual les circumstàncies imposarien el seu propi valor. En general el tipus d'interés va minvar progressivament, tal com es posà de manifest a Barcelona el segle següent.

La venda de censals i violaris obeïa a les decisions del municipi, però sembla que aquest havia de convocar els prohoms de la vila per prosseguir amb una iniciativa que afectava el futur de la comunitat. En darrera instància, però, el rei havia d'aprovar cadascuna de les vendes proposades pel municipi, cosa a la qual no es va oposar ja que indirectament es beneficiava d'aquella mesura financera per la qual el municipi havia optat. Per tal d'evitar pagar unes rendes tan quantioses el municipi tenia dret a redimir les vendes reintegrant la integritat del capital venut inicialment. Des de 1332 tenim constància d'aquesta pràctica, però aquesta mesura, beneficiosa i necessària per la fiscalitat municipal a mitjà i llarg termini, tenia uns costos econòmics que a curt termini i en aquelles circumstàncies encara empitjoraven la situació del Consell. Només circumstancialment el municipi va atrevir-se a no tenir capacitat per a fer-ho: a destinar el 25% i el 43% de les despeses a redimir censals i violaris. Però en general i davant d'una estructura financera insuficient, per redimir censals i

violaris es va caure en la mateixa roda i es van comprar nous censals, amb la qual cosa el remei que es pretenia no feia sinó agreujar, a la llarga, la situació del municipi. Dins del context del "pressupost" municipal es va evolucionar de vendre violaris a vendre gairebé exclusivament censals. A mesura que s'intensificava una conjuntura econòmica desfavorable, també augmentava el recurs al censal i el violari. Les vendes continuades acceleraven la crisi, i la pròpia crisi empenyia a noves vendes. Aquesta situació es manifestava clarament a través de la importància que els censals i violaris van adquirir tant dins del conjunt dels ingressos com de les despeses. Mentre el 1378 1/3 part d'ingressos provenien de censals i violaris, les despeses en concepte de pagar rendes van evolucionar espectacularment entre 1360, 1378 i 1383, passant d'1/3, a 1/2 i a 2/3 dels totals respectius de despeses anuals del municipi.

Però la venda de censals i violaris també té una interessant dimensió socio-política, a més de l'estrictament econòmica. L'actitud rendista i l'existència de capitals que es dedueix entre els compradors de censals i violaris no és exclusiu d'una sola classe social o col·lectiu. Mercaders, feudals, notaris, juristes... tots inverteixen en censals. I no sols això, sinó que no tenen cap problema en cedir-se'ls o vendre-se'ls entre ells, prescindint de l'origen socio-professional de cada un. L'església regular i conventual no està al marge d'aquest procés, i també hi participa comprant i venent rendes. És aquest un punt de convergència dels interessos financers de diferents grups aparentment segregats per l'activitat econòmica que els és pròpia, però molt pròxims segons la mentalitat i els interessos. Obvia dir que no tots els mercaders actuaven com a rendistes, així com tampoc tots els feudals invertien a les ciutats. Però aquest contacte i promiscuitat en el comerç obert de rendes no és en absolut arbitrari. El moviment de capitals era continu i intens. La compra i venda de rendes s'efectuava amb pocs anys de diferència, i amb un marcat caràcter interclassista.

Els màxims censalistes (i ens referim només als compradors, no als beneficiaris) procedien en gran mesura del medi rural (en un 21%), la qual cosa sembla natural, però encara més de medi urbà (36%). Sovint es tractava de mercaders que estaven deturant i congelant llurs capitals d'altres inversions més productives. Però aquesta procedència feudal i mercantil dels compradors no es reflexa entre el conjunt de beneficiaris últims de les rendes. El 1381 1/4 part de beneficiaris eren eclesiàstics, que havien rebut el benefici dels censals comprats temps enrera per senyors i mercaders. Però entre 1385 i 1389 l'església no només esdevé beneficiària, sinó que a més començarà a comprar censals nous. Si mercaders i senyors havien estat els màxims compradors, entre 1372 i 1381 tan sols representen un 18% dels beneficiaris.

L'origen geogràfic d'aquests censalistes és un altre aspecte important. Cal qüestionar-se si existeix una injecció de capital de l'exterior (i en conseqüència també un fluxe de sortida de rendes fora de la vila), quina és la seva procedència (camp o ciutat), i quin el radi geogràfic d'atracció de capitals. Aproximadament dos de cada tres dels màxims censalistes provenien de fora de Cervera, i en especial de Barcelona, mentre que només un de cada tres era de la vila. Dels cinc capitals més alts enregistrats, un era de Cervera i quatre de fora, però no de la rodalia feudal sinó de Barcelona i el seu entorn. Atenent a totes les rendes pagades que hem comptabilitzat dels anys 1372 i 1381, resulta que en termes absoluts hi ha més individus censalistes a Cervera que a fora, però en canvi es destina més diner a l'exterior que a la pròpia vila. La tendència general és que els beneficiaris de Cervera proporcionalment cada vegada siguin més pocs, i els de fora vagin augmentant. F canvi, i malgrat el lapsus de 1378, la quantia del que es pagava a rendistes forasters i vilatans apareixia estabilitzada amb un 58% i un 42% respectivament. Això vol dir que el valor dels censals i violaris forasters ha baixat per anar-se equilibrant a les compres fetes pels locals. També es tendeix a augmentar la intervenció del nombre absolut de censalistes procedents de l'entorn més pròxim a Cervera, que el 1372 procedien de tretze llocs diferents, i el 1381 de vint-i-sis, cosa que pot manifestar la major implicació de les classes rurals a invertir en rendes urbanes. El mateix fenomen s'observa dels que provenen de Barcelona, que passen de vint-i-nou a quaranta-tres en el mateix període de temps.

El tercer gran canal de finançació municipal era el recurs a la talla, la qual a Cervera es basava en la valoració prèvia dels béns dels veïns en els llibres del Manifest. El Manifest era un document que manava fer el Consell i que tenia una finalitat estrictament fiscal. Està clar que el Manifest era un instrument, una eina i un suport material i no pas cap mena d'impost o taxa. El Manifest contenia la riquesa moble i immoble dels veïns de Cervera i dels que sense ser-ho hi tenien propietats. Aquestes eren estimades, taxades o avaluades en criteris monetaris, de manera que podia saber-se els béns immobles o mobles d'un veí en quantes lliures i sous estaven taxats. Era sobre aquestes estimacions que s'aplicava un tant cada vegada que calia recollir una talla a la vila. L'estimació dels béns no variava per a cada talla. Allò que sí canviaria era el tant que s'hi aplicava.

La talla era una excció veïnal de caràcter extraordinari destinada a suplir la manca de recursos econòmics ordinaris de la hisenda local. Podem dir que era un impost comunal o veïnal, tot i que la qualificació d'impost hauria de ser matisada. Tallar (una talla) volia dir rebre de cada veí una quantitat predeterminada de diner. No tots els ciutadans d'un lloc pagaven un tribut idèntic, sinó que es feia amb un criteri

de proporcionalitat a la riquesa que hom posseïa. En aquest sentit, abans de replegar els diners dels contribuents, calia decidir quant pagava cadascun, la qual cosa es feia taxant, estimant o avaluant els béns mobles i immobles de tothom anotats al llibre del Manifest. El Consell va començar a estar capacitat per valorar els béns dels veïns i efectuar talles des de finals de segle XIII. Ni el rei ni els seus delegats no intervenien en el procés de decisió i confecció de les talles municipals. Atenent al seu volum, les talles podien ser normals, doblades, augmentades i grosses; respecte del subjecte afectat, eren parcials (topogràficament), selectives, generals, i globals per a una comunitat en veïnatge. Dins del context de la hisenda municipal, difícilment van destinar-se recursos procedents d'una talla en despeses comunes. Per norma general es plegaven amb la intenció de satisfer algunes exigències concretes del rei. La talla era un ingrés gairebé net econòmicament, però d'un evident cost social, la qual cosa va fer que a finals de segle fossin un mitjà de finançació bastant pobre. En el procés de confecció d'una talla hi intervenia el Consell, els talladors (que feien els càlculs del que pagaria cada veí), i els col·lectors. El moment més transcendent era el de calcular, a través de les taxacions del manifest vigent, el tant de cada família. Els membres d'aquesta important comissió no eren elegits seguint un criteri de representació social, sinó obeïnt el costum de representació per quaters, amb la qual cosa no es garantia cap mena de pluralitat social a l'hora de repartir les càrregues. En un principi els talladors eren prohoms de la vila, però a finals de segle van anar ocupant el lloc consellers de la Paeria. A més s'evidencia que la majoria de talladors tenien un passat o tindrien un futur polític força nodrit. Molts dels individus més influents directament en la institució, per anyen un moment o altre a alguna comissió de talladors. La comissió de talladors estava ocupada normalment pels prohoms més influents políticament en el Consell, la qual cosa demostra que la comissió tenia una missió tècnica i una actuació probablement política i en absolut intrascendent. Aquesta prepotència política es traduïa socialment en la classe dels mercaders i notaris/juristes.

Relacionada amb la talla hi havia la questia, que nosaltres vam estudiar quan estava consolidada al segle XIV. La questia era un tribut reial, ordinari i regular. En principi no es tracta d'un mitjà de finançació municipal, sinó tan sols de la participació del Consell en la recaptació d'un tribut reial. La paeria feia de medidora entre els súbdits del rei i el propi tresor reial. Però en la recaptació de la questia de vegades el Consell també va fer-hi benefici. Durant un període cobrant fraudulentament entre els veïns més diners dels que el rei exigia; però en circumstàncies més normals, el Consell va cobrar questia i talla al mateix temps, tot a través de la talla que era el mitjà habitual per fer-ho. Des de 1273 i 1323, sengles privilegis reials ja fixaven que el municipi podia cobrar questies entre els veïns aplicant un tant proporcional

La questia no era l'única exigència econòmica del rei, però sí la més regular i força feixuga. Sembla que entre 1344 (en virtut d'un privilegi de Pere III) i aproximadament 1358, la vila va gaudir, després de desembossar una important quantitat de diner, de franquesa en el pagament de la questia. A partir de 1373 la questia anava destinada no al rei sinó a la duquesa de Cervera (títol creat el 1353), i al duc el 1379. Però la situació canviava de 1380 ençà, quan el noble Joan Janer havia adquirit, no sabem per quin preu, els drets que tenia el rei i després el duc sobre la questia. Amb la questia privatitzada el municipi va sentir-se perjudicat no només per la inflexibilitat del nou titular, sinó també per les elevades sumes que pretenia d'una vila que estava vivint moments no gaire bons. Del noble Janer la questia va passar per herència a un important llinatge barceloní, els Santcliment de Gualbes, fins que definitivament el 1546 el mateix municipi aconseguia ser propietari del tribut.

El procés de recollir una questia era similar al de les talles comunals, i el rei no hi intervenia si no era per enfranquiar algun personatge preferit. Els cullidors o plegadors de les questies arrendaven el servei i n'obtenien beneficis econòmics, la qual cosa fa que a finals de segle hi trobem implicats coneguts personatges de la política local. A més del rei, el municipi també podia enfranquiar a qui volgués de pagar questia i talles en general. Aquesta mesura no afectava en absolut ni al rei ni al Consell, ja que el primer sol·licitava una quantitat global fixa que no s'alterava per l'existència de més o menys franqueses. Si a algú perjudicava el frau i l'enfranquiment de certs individus era a la massa de poble que no gaudia de cap mena de privilegis ni coneixia ni estava dins l'engranatge de la fiscalitat municipal.

Les fonts secundàries de finançació municipal van ser els préstecs i manlleus, l'arrendament i el cobrament dels bans, i l'ingrés del delme i l'onze. Els préstecs eren una font no ordinària que va tenir força importància la primera meitat de segle per pagar algunes partides de despeses concretes. Durant aquest període la major part dels préstecs provenien de jueus de Tàrraga, mentre que l'aljama de Cervera va tenir un paper poc rellevant. Els elevadíssims interessos que cobraven els jueus (de vegades més d'un 30%), i els avalots antisemites posteriors a la pesta negra, va motivar que el recurs al préstec dels jueus fos insignificant a la segona meitat de segle. En canvi, a partir d'aleshores són mercaders i senyors feudals de la rodalia els qui van assumir el paper de prestamistes, però de totes formes els principals mitjans de finançació ja no eren els préstecs, sinó les imposicions municipals i la venda de censals i violaris. Pel que fa al cobrament dels bans, el municipi se'n beneficiava d'1/3 part, ja que les altres 2/3 parts es destinaven al batlle i al demandant, la víctima o el funcionaris de cada cas. El cobrament directe de bans o el seu arrendament, igual que el delme i

l'onzè, van tenir una transcendència mínima dins del marc de la hisenda municipal.

L'anàlisi de les despeses revela una cosa important: el gran protagonisme que van tenir tot el segle XIV les despeses destinades directament o indirecta al rei. Els tributs adreçats pels súbdits al rei els cobrava directament un delegat del rei fins les darreries del segle XIII. L'organització del règim municipal precisament es va accelerar quan el rei delegava en un organisme local la responsabilitat de recaptar allò que li pertanyia. Per tant, els tributs destinats al fisc reial eren cobrats i tramitats pel municipi a partir de finals del segle XIII. Això no obstant, el batlle era, ben entrat el segle XIV, el responsable de rebre les rendes reials dels súbdits que tenia a Cervera. Per tant, els recursos que els monarques adquirien de la base local li arribaven a través de dues vies: directament per la seva pròpia organització de les batllies, i per mitjà dels organismes municipals.

No hi ha cap dubte que els pagaments destinats al rei van ser les despeses més quantioses i carregoses que van haver de suportar les viles i ciutats reials. D'una banda hi havia els pagaments que esdevingueren ordinaris i regulars, el més important dels quals era la questia. Però més pesades eren les exigències extraordinàries. Les empreses militars que va protagonitzar sobretot Pere III van ocasionar dispendis molt notables. La guerra més o menys soterrada amb Castella, la redempció de la host local, i els conflictes a Sardenya, van ser tres temes, però no els únics, que van empènyer el rei a sol·licitar diners continuament. Si a la col·laboració en aquestes empreses militars hi afegim les despeses en concepte de redempció d'acusacions vesades sobre la universitat, els subsidis no militars per al duc, el pagament d'alguns privilegis, i més tard encara els subsidis i pagaments exigits per la Diputació del General, ens adonem que, fet i fet, les despeses originades per aquests conceptes eren molt importants a la primera meitat del segle XIV. Tan importants i desproporcionades a la capacitat financera pròpia d'aquella organització municipal, que van precipitar haver de recórrer a la venda de censals i violaris, la qual cosa va provocar l'alteració d'una hisenda local en procés de formació i amb un context social no gaire brillant.

El propi funcionament de l'aparell administratiu del municipi també va precisar d'algunes despeses que no tenien una finançació concreta ni preestablerta, sinó que es pagaven dels ingressos regulars. Aquestes despeses comunes integrades per la resolució de plets, obsequis a personalitats, salaris i remuneracions, i missatgeries i sindicats, mai no van ocupar un lloc gaire important dins del conjunt dels dispendis. El pagament dels préstecs va tenir una important incidència la primera meitat de segle XIV (el 1333 suposava el 44% de les despeses), però poc a poc va anar minvant. Les grans obres públiques van necessitar

grans inversions dels municipis. En particular les muralles i els edificis religiosos. La guerra amb Castella i la inestabilitat militar en general del segle XIV va empènyer els reis a obligar la fortificació d'algunes viles i ciutats a partir d'aportacions econòmiques únicament municipals, tot i les dificultats financeres del Consell. En un primer moment, la construcció de les muralles era pagada pel municipi amb els diners de talles i imposicions, però progressivament la pressió derivada del pagament de les rendes de censals i violaris va fer que el finançament de les muralles fos, a més d'una càrrega feixuga, totalment irregular i marginal. En la construcció del temple de Santz Maria passava quelcom semblant. Els diners que hi aportava el Consell procedien d'una part de la imposició de la farina, i de petites sumes disperses que més semblaven una almoina que una inversió. De fet probablement van ser les aportacions particulars de mercaders i notables de la vila, que a canvi s'hi feien construir les seves capelles, les que van fer possible l'erecció del temple.

En definitiva, doncs, a jutjar pels mitjans de finançació amb que comptava el municipi, cap d'ells no tenia un caràcter estrictament regular. Si bé era evident que sempre hi hauria ingressos en virtut de les imposicions, de les talles, i de l'arrendament de serveis, no és meyns obvi que el volum generat per aquestes fonts no era fix, sinó subjecte a oscil·lacions no controlables. Els ingressos "més ordinaris" podien minvar i esdevenir mínims amb una conjuntura determinada. Les imposicions estaven a expenses del nivell dels preus dels productes mercadejats o consumits; les talles ho estaven a la capacitat fiscal dels habitants; i els arrendaments de bans, amb poc pes específic dins el pressupost global, depenien de l'actitud dels capitalistes i de les expectatives de benefici. D'altra banda, recórrer a fonts de finançació extraordinàries com els censals i violaris, posava de manifest l'eventualitat de qualsevol càlcul.

La falta d'una font regular, eficaç, rendible i segura de recursos econòmics va estimular la imaginació dels responsables polítics per tal d'aconseguir combinar adequadament allò de què disposaven per a fer front al cúmul de despeses que any rera any pressionaven el municipi.

Podriem dir que els primers anys de règim municipal organitzat (d'ençà de 1331) l'equilibri financer s'aconseguia pel camí. Un grau de despeses determinat motivava una resposta financera paral·lela. Aquesta tendència de ser el nivell de despeses el que determinés els ingressos, no va canviar en tot el nostre període. La finançació, per tant, anava totalment a remolc de les exigències fiscals.

En el context d'aquesta organització econòmica sembla evident que el municipi estava constantment mancat de diners. La

diferència al llarg del temps la va marcar la capacitat de resoldre aquest dèficit permanent, i no la seva pròpia existència, que ja era crònica. El que ens sembla interessant és poder fixar el moment cronològic en el que es trenca aquest relatiu equilibri entre uns ingressos bastants fixes (les imposicions) i unes despeses que no paren de créixer. I en un segon moment, quins mecanismes té el Consell per enfrontar-s'hi i quina és la capacitat de la vila per a sostenir-ho.

Des d'una òptica cronològica, com a mínim a partir de 1337 es pot dir que la principal font d'ingressos pel municipi va ser les imposicions. La majoria dels anys documentats no tota va ser la partida amb més pes financer. Tret de 1384, que les imposicions van ser el 70% dels ingressos, el més usual va ser que la proporció oscil·lés entre el 30% i el 50%. La talla, els anys que ens és documentada, va ser la segona font més important. Si comptabilitzem les imposicions i la talla en tant que partida pròpia, desvinculada de la questia, ens adonem que entre ambdós conceptes sovint agrupaven una proporció molt considerable dels ingressos del municipi: 71% el 1356 i 1360; 57% el 1362; 64% el 1378; 61% el 1379; 83% el 1383; 98% el 1384; i 68% el 1385. Hem de pensar, però, que algunes d'aquestes talles aplegava també la percepció en concepte de questia. Això, que afecta el destí de la talla, no canvia res el mitjà emprat pel Consell per finançar les despeses. El paper del préstec com a element de finançació va ser secundari, i només va tenir certa importància en moments molt determinats: els anys 1372, 1373 i 1376. Tots tres anys no es documenta, pràcticament, la percepció de cap talla, però sí de questia. És especialment important resaltar el paper financer de les talles ja que era el mitjà que afectava més directament la població. En aquest sentit no hauriem de passar per alt la cronologia de les conjuntures econòmiques crítiques. El cas de 1376 és exemplar: la questia del moment va provocar que els paers "(...) no podien haver moneda per via de talles (...)". circumstància que queda reflectida en el recurs del préstec. La talla era un gravàmen totalment directe que afectava totalment l'economia dels particulars.

La importància de la venda de censals i violaris no va començar a ser important fins 1378, i cal entendre-la com una resposta al poc valor del que s'havia recollit de les imposicions aquell any. Els anys 1356, 1360, 1372 i 1373 la venda de censals i violaris ja comptava en el pressupost municipal, però es pot dir que encara no eren un suport fonamental pels ingressos municipals. Els anys 1383 i 1384 aquesta venda va baixar dràsticament: s'intentava treure el màxim profit de les imposicions, es recuperava el recurs a la talla, i s'evidenciava que el pagament de rendes de censals i violaris era quelcom esgarriat. L'any 1384 les imposicions minven un 50% i cal retornar al censal; i el 1389, sense cap talla i amb imposicions encara més baixes, la venda de censals suposa no res menys que un 48% dels ingressos. Sembla insinuar-se que la venda de censals i

violaris va ser un recurs subsidiari que s'emprava quan les imposicions no eren prou rendibles, quan la talla era un mitjà no recomanable, i quan les despeses superaven amb escreix la capacitat financera "clàssica" del municipi (imposicions i tallés).

El resum dels percentatges de les partides de despeses ens ha de servir, sobretot, per insistir en la importància que progressivament va anar adquirint el pagament de les rendes o anuals dels censals i violaris venuts. En aquest sentit, el període que estudiem podria classificar-se en tres etapes. La primera agruparia 1333 i 1337, on el dispendi principal va ser la devolució de préstecs, la qual cosa ens il·lumina sobre la importància d'aquest mitjà en anys precedents poc documentats. El segon moment el fixem entre 1360 i 1376 (sempre sent conscients dels lapsus que hi ha els anys que tractem). Es defineix aquest moment per una progressiva importància del pagament de rendes, però sense que escrivim, encara, quelcom tan determinant com després (tret de 1373, encara que el càlcul de despeses d'aquest any no és del tot fiable). El tercer moment que considerem és a partir de 1378 en endavant. El pagament de rendes arriba a proporcions alarmants. Aquesta partida pràcticament mai no baixarà la meitat del pressupost de despeses, i arribarà a límits tan alts com el del 78% el 1383, i 74% l'any següent. Durant tota la darrera tercera part de segle el municipi va viure hipotecat pel pagament continu de les rendes de censals i violaris que s'havien anat venent amb anterioritat. Aquest recurs al censal i violari, que provocà l'endeutament crònic del municipi, no es va deure tant a la regressió de les imposicions (notable però el 1385 i 1389), sinó sobretot a la incapacitat fiscal d'una població empobrida i amb serioses dificultats econòmiques. L'altre factor determinant va ser el creixement de les exigències reials per poder afrontar les campanyes militars peninsulars i mediterrànies. Probablement no és casual que el pagament de 72.096 sous al rei el 1360 coincideixi amb un increment notable dels ingressos provinents de la venda de censals i violaris. Els pagaments extraordinaris al rei i al duc van esdevenir unes despeses que van torçar i alterar el normal sistema financer d'un municipi que encara no comptava amb la capacitat suficient per adaptar-se a aquell increment de despeses. La relació entre la guerra (qualsevol d'elles) i la venda de censals és innegable

Respecte de l'evolució de la quantitat absoluta d'ingressos i despeses, el primer que ressalta és el fet que el pressupost municipal es va triplicar en els cinquanta anys que separen 1337 de 1389. Però aquesta triplicació del pressupost va tenir un ritme irregular, i no va respondre a una progressió lineal i regular. Observem, per exemple, que de 1337 a 1360 al valor final gairebé s'havia duplicat. Es passava de 100 a 182 si prenem com a punt de partida l'any 1337. Aquest increment tan notable d'ingressos i despeses cal vincular-lo una vegada més a la conjuntura militar, que ocasionava nombroses despeses que a la

vegada reclamaven ingressos paral·lels. També s'hi hauria de tenir en compte el fet de tractar-se de dues dates separades pels anys que la pesta va actuar amb més virulència, amb les conseqüències que això va tenir en el camp de les finances i l'economia. L'any 1372 les despeses, i els ingressos, ja havien doblat el nivell inicial de 1337. I sembla ser que el 1373 l'índex amb base 100 havia arribat a 272 punts. Després d'aquesta data el pressupost baixa i ja no torna a ser tan elevat fins 1385 i 1389, moment aquest últim que suposa la culminació del període que hem estudiat. L'increment del pressupost de 1373 es va deure a la política destinada a redimir censals i violaris, a la qual cosa es van destinar el 43% dels recursos. Això, i pagar les rendes vigents, va fer que aquell any els censals i violaris s'enduguessin 3/4 parts dels ingressos. Un comentari semblant cal aplicar al cas de 1389, quan amb remissions i rondes els censals i violaris assolien el 67% del total.

TERCERA PART: LES RELACIONS POLITIQUES

VIII. DINAMICA POLITICA I SOCIAL

1. EL MARC JURIDIC I INSTITUCIONAL

El règim municipal havia quedat fixat a Cervera a partir dels privilegis reials de 13 de setembre de 1331, de 8 d'octubre de 1334, i també indirectament mercès l'actuació dels delegats del rei al llarg de 1333 per solucionar les discòrdies sorgides en el procés electiu vigent. Del tema ens en hem ocupat suficientment en capítols anteriors, de manera que ara només ens cal recordar allò que ja s'ha indicat (1).

Particularment cal recordar que la planta del govern municipal estava estructurada a partir del Consell de la Paeria (integrat per paers i consellers). Fora del Consell hi havia els prohoms de la vila, que si no tenien reconeguda cap tasca de govern, en canvi sí que participaven en les deliberacions del Consell. El Consell General, que es reunia molt poques vegades, l'integraven paers, consellers i prohoms.

La Paeria la composaven quatre paers i vint consellers elegits a parts iguals entre els quatre quaters o barris de la vila. En el procés d'elecció hi intervenia un grup d'electors que proposava els candidats de cada quarter que se sotmetrien a l'atzar per a ser escollits paers i consellers. Aquests electors, que actuaven d'any en any, eren triats pels paers i consellers cessants de cada quarter cada legislatura.

L'elecció dels càrrecs de govern va deixar de fer-se amb criteris de representativitat social -o per mans- el 1331, amb la reinstauració de la Paeria, moment a partir del qual va utilitzar-se el criteri de representativitat geogràfica amb els quaters. Aquest sistema, com ja vam evidenciar, no garantia la representativitat de tots els grups socials a la Paeria, sinó que deixava oberta la possibilitat d'una rotació interna entre un determinat nombre d'individus de cada circumscripció.

D'altra banda, el batlle del rei continuava essent el representant del sobirà a la vila, però la seva actuació política en el govern municipal no s'ha documentat com massa intensa. Per contra el municipi del segle XIV tenia un bon nombre de

¹ Vid V. 3.: 3.2.; 3.3.; 3.4. d'aquest mateix treball.

competències i atribucions que el feien, encara, una institució viva i activa políticament (2).

Els privilegis vigents no limitaven l'accés de cap grup social a la Paeria. O millor dit, no reglamentaven aquest aspecte amb cap menció explícita. Les úniques referències en aquest sentit són: la normativa dictada per Jaume II el 1316 segons la qual es càrrecs cessants hauran d'esperar quatre anys per poder ser reelegits, i que no podran escollir per a jurats i consellers als seus familiars en cap dels graus que estableix el document, i la prohibició expressa el 1331 que cap batlle de castellanies, cap clergue conjugat, i cap usurer públic no puguin accedir als oficis de paer i de conseller. Per tant, doncs, la selecció dels electors i la proclamació que aquests feien de candidats, era el mitjà formal i jurídic apartir del qual s'accedia al govern municipal. La força extrajurídica que pogués tenir cada grup o cada llinatge és una cosa apart. Cal recordar també, que la reinstauració de la Paeria el 1331 (la primera és la de 1267) responia al fracàs del sistema de juradia (jurats elegits per cada mà), en el qual s'havia arribat a una "desequaltat en les dites mans", i al fet que alguns individus es perpetuaven en el govern local.

Cap document no explicita que els electors de cada quarter hagin de proposar els candidats d'entre el mateix cos d'electors. Una interpretació flexible dels esmentats textos jurídics hauria de permetre que accedissin al càrrec de paer i conseller individus que no eren electors. N'hi havia prou amb que aquests electors els proposessin. Jurídicament això deuria ser possible, però políticament no s'explica. Dins la lògica del poder, que tendeix a perpetuar-se, el normal és que els paers i consellers dimissionaris triïn electors que garanteixin algun tipus de continuïtat. La via més ràpida i eficaç és seleccionar electors que no només proposin els candidats desitjats, sinó també que aquests desitjats ja formin part del col·lectiu elector. Dit d'una altra manera: un elector que tingués preferències per algun individu que no fos de l'"òrbita" dels paers i consellers, ja no hauria arribat a la posició d'elector. Es tractava d'un cercle tancat i políticament era absurd que el conjunt d'electors proposés un individu que ja no hagués estat convocat anteriorment per a formar part d'aquest grup elector. La pressumpta reproducció en el poder es feia utilitzant la via expressada i legalitzada perfectament en els documents atorgats pel rei.

Per constatar a la pràctica aquestes afirmacions teòriques, hem fet un templeig al llarg d'alguns anys comprovant si tots els paers i consellers també eren electors. El fet

² Veure tots vuit epígrafs del cap. VI. d'aquest mateix treball.

d'haver-se conservat poques llistes d'electors i la precarietat d'algunes de les utilitzades obstaculitza dur a terme amb tota garantia aquesta prova.

Pei que fa als paers, la immensa majoria de vegades abans havien actuat d'electors, amb la qual cosa havien participat a autoelegir-se. Les ocasions en que paer i elector no ens coincideix sempre són aquelles que coneixem un nombre relativament baix d'electors (41 a FM el 1358; 37 a CC el 1362; 30 a CC i 35 a M el 1372). Per contra, quan coneixem gairebé tots els electors, algun d'ells accedeix al càrrec de paer. L'únic cas no concordant és el del paer de la Plaça el 1358, quan coneixent 48 electors Arnau de Mecina és elector i Arnaldo de Mecina és paer. Entre els consellers s'observa exactament el mateix fet. Només en comptades ocasions, quan coneixem pocs electors, els consellers no els trobem entre els electors. Aquesta circumstància es va donar dues vegades l'any 1358 (coneixent 185 electors), i dues més el 1366 (coneixent-ne 183).

En definitiva, doncs, aquell marc jurídic fixat des de 1331 i completat el 1334, restaria vigent tot el període baix-medieval que comprén aquest estudi. Paers i consellers, doncs, procedien majoritàriament del cos d'electors. Gairebé mai els electors proposaven per a paer i conseller a individus externs al col·lectiu d'electors.

2. L'ORIGEN SOCIO-PROFESSIONAL DELS MEMBRES DEL CONSELL

2 1.: L'adscripció socio-professional dels paers

La relació que hem pogut confeccionar de paers amb les adscripcions professionals documentades, ens ha permès d'elaborar el següent quadre resum del període que estudiem:

ANY	ser	y	savi	not	metg	merc	drap	sab	sast	cam	host	alt	?
1331						1							1
1332			2		1		1						
1333			2			1							1
1334			1			3							
1335		2	1										1
1336					1	1							2
1337			2				1						1
1338			1							1			2
1340						1							3
134?				3									1
1343		1					1						2
134(8?)				2					1				1
1349		1	1	1	1	1							
1350													4
1352			1			1				1			1
1353						2							2
1354						3			1				
1355			3										1
1356					1	1							2
1357			2			1							1
1358			1			3							
1359						3							1
1360			2			1					1		
1361			1			2							1
1362						3							1
1363	1		1			1							1
1364			1			2							1
1365			2			2							
1366						1							3
1368		1	2			1							
1369			1			3							
1372			1			3							
1373		2				2							
1374		2	1			1							
1375			2			1							1
1376		2				1							1
1377			1			3							
1378			2			1			1				
1379		2	1			1							
1380		1	1			1							1
1381					2	1							1

<u>ANY</u>	<u>seny</u>	<u>savi</u>	<u>not</u>	<u>metg</u>	<u>merc</u>	<u>drap</u>	<u>sab</u>	<u>sast</u>	<u>cam</u>	<u>host</u>	<u>alt</u>	<u>?</u>
1382		1	1		1							1
1383			2					1				1
1384		1			3							
1385			1		3							
1386		1	1	1								1
1387		1	2									1
1388		1	2				1					
1389		1	1				1			1		
1390			1				1	1				1
1391			1		2			1				
1392			1		1							2
1393		2		1			1					
1394			1				1	1				1
1395			1					1				2
TOTAL	1	22	56	8	63	2	7	6	2	2	-	48

OBSERVACIONS SOBRE LA CONFECICIO DEL QUADRE:

a/ De l'any 1331 només coneixem el nom de dos paers, motiu pel qual hem prescindit d'anotar-los.

b/ Pere Lienyador i Berenguer Mora, paers el 1332, van ser "remoguts", o sigui, substituïts, pel rei. Només hem pres en compte els quatre que exerciren.

c/ Tenim dues versions sobre els noms dels paers de 1334. Utilitzarem la que vam documentar personalment l'any 1337 i que no sembla oferir dubtes.

d/ No estem prou segurs de la identitat dels paers de 1341 i optem per no considerar-los. Actuem igual amb els de 1371.

e/ Coneixem el nom de cinc paers el 1348. Utilitzem només els quatre que són documentats al mateix temps.

f/ De les dues versions que coneixem de paers de 1352, empram la que hem pogut documentar personalment.

g/ Sols tenim el nom de tres paers de l'any 1386, però els comptabilitzem igualment.

h/ Alguns dubtes sobre professió de moment semblen irressolubles. Hem seguit el criteri d'utilitzar la professió datada l'any més pròxim possible a l'any d'exercici del càrrec de paer. Amb tot, els casos de Pere PRAT (mercader o notari), Bernat de FOIX (mercader o cirurgià) i Pere TALLADA (mercader o savi), eren els més compromesos, i la solució adoptada s'ha de considerar provisional. Quan un individu el coneixem com sabater i mercader, per ex., és ben plaussible que es tracti d'una mateixa persona. En cas de dubte, aleshores, l'hem considerat mercader.

v/ Els MECINA eren un altre cas apart. Documentat un Amau de MECINA com a notari l'any 1363, i un altre com a Senyor el 1370, hem considerat sempre l'adscripció de notari per ser més sòlida i fiable la font documental.

y/ Bernat GIL (1343) és savi, sempre hi quan sigui el mateix que Bernat GILI.

k/ Els grups professionals per classificar els paers són els següents: SENY (Senyor, cavaller); SAVI (savi en dret); NOT (notari); METG (metge, cirurgià, físic, apotecari, especier, barber); MERC (mercader); DRAP (draper, paraire); SAB (sabater, cuirater, pelleter, blanquer); SAST (sastre i teixidor); CARN (carnicer); HOST (hostaler); ALT (altres); ? (no en coneixem la professió, si és que en té).

D'aquest quadre se'n poden fer les següents apreciacions conceptuals, tot considerant les observacions metodològiques exposades:

1. Allò que resulta evident és el predomini absolut de mercaderes i notaris. Amb poca diferència entre ells, aquests dos col·lectius destaquen abastament per sobre de tots els altres. Però aquesta primera apreciació, que resulta obvia, pren encara més consistència si se l'estudia amb deteniment.

2. A partir sobretot de 1368, els savis, o juntes, són la tercera força social que s'afegeix a les altres dues en el govern municipal.

3. Al mateix temps hi ha un grup de paers la professió dels quals ens és desconeguda. El grup és força nombrós, i gairebé cada any algun paer en forma part. Tal com hem anat confeccionant la relació de personatges amb oficis documentats, és possible que aquest grup el formin senzillament individus de qui no coneixem la professió, perquè la documentació emprada no ens l'ha brindada. Però no podem descartar la possibilitat que es tracti, en alguns casos, de personatges sense professió. Pagesos benestants i rendistes, per exemple, en podrien formar part sense cap problema. En definitiva, doncs, cal tenir molt present que pels individus no identificats hi caben les dues solucions, havent-se de tenir molt en compte la segona d'elles. Altrament, és ben lògic de trobar individus la professió dels quals sigui difícil de precisar.

4. Per intentar identificar aquests individus la professió dels quals ens és desconeguda, hem confeccionat una relació de les persones a qui la Paeria pagava rendes de censals i violaris. Amb això preteníem esclarir si aquest grup era realment format per rendistes o no. El resultat del sondeig estés als anys 1360, 1372,

1378 i 1383 ha resultat negatiu. D'entre els paers no identificats professionalment -i només d'entre aquests-, només dos han resultat ser rendistes. Ramon Bonanat i Francesc de Rocafort eren paers i propietaris i beneficiaris de rendes de censals i violaris. Tret d'aquests dos individus, no n'hi ha cap altre que només ens consti com a receptor de rendes. Nombrosos mercaders invertiren els seus capitals en censals i violaris, però ens continuen constant com a mercaders. Per tant, perd pes la hipòtesi que el grup de no identificats sigui, parcialment, un col·lectiu rendista. En canvi res no ens impideix de continuar especulant sobre el seu origen de pagesos benestants.

5. Retornant al protagonisme enregistrat per mercaders, notaris i juristes, hom s'adona que -almenys en dotze ocasions (la majoria a partir de 1365) aquests tres col·lectius han cobert els quatre llocs de paer. Aquests dotze anys tots els paers van pertànyer a un d'aquests tres grups socials. Però tant o més significatiu és que unes altres vint-i-una vegades mercaders, notaris i juristes siguin tres dels quatre paers que conformen la Paeria. Per tant, durant més de la meitat dels anys documentats entre 1331 i 1395, mercaders, notaris i juristes foren majoritaris en el càrrec de paer.

6. A més a més, en quinze dels vint-i-un anys que aquells col·lectius tenien tres dels quatre paers, el paer restant no era de cap altra professió coneguda, sino que precisament pertanyia a aquell col·lectiu de desconeguts o benestants.

7. En xifres absolutes l'hegemonia d'aquests grups encara és més notable. Del total d'individus que ocuparen el càrrec de paer entre 1331 i 1395, el 29% eren mercaders, el 25% notaris, i el 10% juristes. Els desconeguts o benestants eren el 22%. Tot plegat és prou gràfic de dir que el 65% d'individus que van ser paers eren o bé mercaders, o bé notaris, o bé juristes.

8. El cercle, prou tancat a aquests tres col·lectius que esdevenen les dues terceres parts dels paers, no s'amplia gaire si hi afegim metges i presumptes cavallers.

9. Els oficis gremials, com és fàcil de veure, hi estan molt poc representats. Tots plegats sumen el 8'7% dels paers. Es ceneixen a oficis del tèxtil, del treball de la pell, carnicers i hostalers. En cap cas els paers provinents d'aquests oficis no són més de dos dels quatre que componen la Paeria. La majoria dels anys no documentem que n'hi hagués cap de representat, a no ser, és clar, que dins del grup de no identificats també hi hagués membres d'alguns oficis.

10. Cronològicament, sembla insinuar-se una tendència segons la qual el període de màxima hegemonia de mercaders, notaris i juristes va de 1357 a 1388. A partir d'aquesta darrera data, i molt tímidament la primera meitat de segle, els altres oficis si

mai no havien dominat, com a mínim si que estaven més representats. No deixa de ser simptomàtic i important el fet que com a mínim el 1369, 1390 i 1394 la meitat dels paers siguin, aparentment, membres dels oficis (sabaters, sastres i hostalers). Però aquesta tendència és molt feble i se l'ha de considerar amb precaucions.

11. La tendència que si sembla tenir més cos és la que reflexa l'ascens polític dels juristes sobretot els anys setanta i vuitanta. Els notaris, en aquest sentit, manifesten bastanta regularitat i perseverància en la seva presència com a paers. En canvi la participació de mercaders entre els paers minva considerablement cap a finals de segle. A partir de 1386 el nombre de paers mercaders disminueix en benefici del de membres dels oficis. Aquesta aparent desaparició de mercaders també coincideix amb l'agreujament de la crisi econòmica al Principat, que s'acostuma a considerar efectiva des de 1380.

12. Finalment cal observar que els oficis algun membre dels quals és paer, no són tots, sinó només aquells susceptibles d'una intervenció o complementació comercial. D'altra banda també s'observa que d'aquests oficis prenen un relatiu relleu els de la indústria drapera i de la pell, l'existència de les quals activitats artesanals a Cervera ja hem posat de relleu

2.2.: L'adscripció socio-professional dels consellers

La relació que hem pogut recomposar de consellers de la Paeria ens permet d'elaborar el següent quadre resum

ANY	seny	savi	not	metg	merc	drap	sab	sast	carn	host	alt	?
1332		1	1	1	6	1						10
1333					2	1						17
1355			1		4					1	1	13
1356			2		7			1				10
1357	1	1	2		6					1	1	8
1358			4		5					1		10
1362	1		3		7		1			1		7
1365		1	1		2		1			1		14
1366		2	3	1	5		1	1				7
1372			3	1	5		1	1		1		8
1373			2	3	9		2			1	1	2
1377			3		8		1	3		1	1	3
1379	1	1	4		6						1	7
1384		1	2	2	4		1					10
1383			4		7		1		1		1	6
1393			1		3		1	1				14

OBSERVACIONS:

a/ Hem prescindit de comptabilitzar els quatre i set consellers que coneixíem de 1337 i 1352 respectivament per ser massa poc representatius. En canvi si que comptem els quinze, onze i dinou (dues vegades) de 1355, 1365, 1379 i 1384.

b/ Continuem amb problemes a l'hora d'identificar alguns individus, i indiquem a continuació les opcions que hem pres. Hem considerat Ramon FUSTER (1332) com mercader i no guixer a partir de la freqüència estadística amb que apareixien ambdues professions. Hem estat considerant Pere PRAT mercader i no notari per la proximitat de les dates emprades. El mateix hem fet amb el sastre Pere de CANET. Coneixem un notari que es diu PERELLO, i que nosaltres identifiquem o bé amb Pere PERELLO (1377), o bé amb Bernat PERELLO (1388); en tots dos casos els anotarem com notaris. Diem que Nicolau de VERGOS és mercader perquè el seu fill Berenguer n'és. En els casos que un individu ens apareix com mercader i amb una altra professió artesanal que pot ser compatible (sabater, paraire, carnicer, etc), el comptem en tant que mercader.

c/ Dins del grup "altres" hem considerat: un corredor (1355 i 1377); un carceler (1357); un mestre (1373, 1379 i 1388).

d/ La classificació per grups segueix el mateix criteri que amb els paers: SENY (Senyor, cavaller); SAVI (savi en dret); NOT (notari); METG (metge, cirurgia, físic, apotecari, especier, barber); MERC (mercader); DRAP (draper, paraire); SAB (sabater, cuirater, pelleter, blanquer); SAST (sastre i teixidor); CARN (carnicer); HOST (hostaler); ALT (altres); ? (no en coneixem la professió, si és que en té).

Amb aquestes observacions, podem fer les següents consideracions respecte de la composició professional dels consellers:

1. En primer lloc ens adonem que el grau de coneixement dels oficis dels consellers ha disminuït molt del que teníem dels paers. Només tenim informació del 55% de consellers, mentre que de l'altre 45% no en sabem la professió. Això és un primer element que hem de prendre en compte quan analitzem les xifres.

2. Amb la informació a l'abast, doncs, la correlació de forces entre els consellers no ha canviat substancialment de la que ja s'observava entre els paers. Mercaders i notaris continuen sent els dos grups majoritaris amb molta diferència dels altres.

3. Això no obstant, les proporcions han canviat. Els mercaders són sempre amb les dades amb que comptem- el 27% del total de consellers; els notaris l'11%; i els juristes es queden amb el

2%. Per tant, la presència de notaris i juristes entre els consellers ha minvat molt respecte dels paers. Aquest fet en principi podria explicar-se per l'alt nombre d'individus no identificats, però és difícil que sigui així en un col·lectiu tan identificat i estudiat com el dels notaris. En canvi la proporció de mercaders és susceptible de créixer si arribem a conèixer la identitat professional de nous individus.

4. La baixa quantitat de savis que s'aprecia en el quadre probablement respon a una qüestió estructural. Aquest col·lectiu deuria ser relativament reduït en virtut del tipus de feina que feia, la qual cosa fàcilment es reflexava en la composició del Consell.

5. Sigui com sigui, mercaders, notaris i juristes eren el 40% de tots els consellers, i el 74% dels de professió coneguda.

6. El poc pes que tenien els oficis entre els paers es translluïa en el fet que només rossin el 8'7% del total del cos, i això comptant-hi els drapers, que sovint es distingirien de la resta de menestralia. Entre els consellers la proporció d'oficis ha crescut fins el 10%, però continua sent baixíssima. Els únics anys que destaquen una mica en aquest sentit són 1373, 1377 i 1388, on els oficis aconsegueixen d'introduir com a mínim quatre (20%), sis (30%) i tres (15%) membres entre els consellers. Però aquest fet ni té continuïtat ni coincideix en els anys amb la presència de membres dels oficis entre els paers.

7. En sis anys dels setze comptabilitzats, mercaders i notaris, i també juristes, sumaven la meitat dels consellers. Alguns anys, com el 1356, 1362, 1373, 1377 i 1388, els mercaders sols gairebé arribaven a la meitat dels consellers.

8. També mereix una menció apart el fet que en tres ocasions membres de la jerarquia feudal hagin participat en el govern de la vila. Galceran de Manresa, Senyor de l'Aranyó, el 1363 accedia al càrrec de paer; el cavaller Pere Rabinat era conseller els anys 1357 i 1362; i Bort ça Cirera, Senyor de Bellpuig, ho era el 1379. El fet, que no es gaire usual en viles i ciutats de jurisdicció reial, no deixa de ser circumstancial i puntual.

9. Tampoc entre els consellers no hem pogut identificar gaires individus classificables com a rendistes. Només Ramon dels Arcs el 1356, Joan de Torremorell el 1358 i Nicolau Guiot el 1362, tots ells amb rendes censals més aviat baixes, escapen a la nostra identificació professional.

10. En definitiva, doncs, i amb les reserves obligades pel desconeixement professional de bastants consellers, cal concloure assenyalant l'hegemonia dels mercaders i els notaris en els òrgans de govern municipal.

2.3.: L'adscripció socio-professional dels electors

El cos d'electors estava compost per cinquanta membres de cada quarter, o sigui, un conjunt de dos-cents individus representants de totes les circumscripcions geogràfiques de la vila. La gran quantitat d'individus que al llarg dels anys van intervenir en aquest procés fa que tinguem, també, un nombre molt considerable de personatges la professió dels quals no coneixem amb prou certesa. No són dubtes per defecte d'informació, sinó per excés. Siguí com sigui, l'alt nombre d'electors amb diverses adscripcions professionals incompatibles, ens ha obligat a declinar de fer una classificació professional dels individus tal com havíem fet amb els paers i els consellers. A més a més, tan sols tenim les llistes d'electors d'uns pocs anys, amb la conseqüent pèrdua de representativitat de les dades que tenim.

Allò que si podem comptabilitzar, no obstant, és la quantitat d'electors que procedeixen del món dels oficis. Aquesta és la relació que hem confeccionat amb la informació de que dispoem:

ELECTORS DE CADA QUARTER PERTANYENTS ALS OFICIS

ANY	FM	%	M	%	P	%	CC	%	TOTAL	%
1356	2	33	1	20	-	-	-	-	3	13
1358	11	27	4	8	1	2	8	16	24	13
1362	7	16	4	11	0	0	3	8	14	9
1366	11	24	10	20	5	11	7	17	33	18
1372	11	26	8	23	3	13	4	13	26	20
1373	2	40	-	0	3	6	8	17	13	12

OBSERVACIONS:

a/ Amb el criteri que hem utilitzat, s'han considerat dins dels oficis els següents col·lectius: flequers, sabaters, cuiraters, pelleters, hostalers, llaners, espasers, fusters, corredors, blanquers, teixidors, paraires, sastres, llauradors, carnicers, forners, guixers, juponers, ferrers, i flaçaders.

b/ Cal precisar que coneixem un número irregular d'electors de cada any i de cada quarter: 1356 (CC 5; FM 6; M 5; P 7); 1358 (CC 48; FM 40; M 48; P 48), 1362 (CC 37; FM 43; M 37; P 42); 1366 (CC 41; FM 46; M 50; P 46); 1372 (CC 30; FM 42; M 35; P 23) i 1373 (CC 47; FM 5; M 5; P 50).

c/ La relació d'electors membres d'algun ofici s'ha elaborat a la baixa. O sigui, que només hi hem comptat aquells individus que o bé només tenien una sola professió i per tant no hi havia dubte,

o bé que tenint-ne més d'una totes elles eren considerables dins dels oficis. En aquest sentit, per exemple, no hem comptat els electors que a més de ser paraires també els coneixiem com a mercaders. Considerant-hi aquells individus que a més eren mercaders, la nostra relació gairebé es duplicava. Només hem fet l'excepció de Bernat OLLER, qui segons les dates conegudes és més fàcil que fos llaner que no mercader. Per tant, és pot dir que la relació és de mínims, essent molt possible que hi hagués més electors que també procedissin dels oficis.

d/ A la relació dels electors poden observar-se tots els casos de doble adscripció professional, tant si són dins d'un mateix ram de la producció com si no.

e/ Al quadre que presentem s'indica, a cada quarter, el nombre absolut d'individus dels oficis a l'esquerra, i a la dreta el tant per cent que aquesta xifra suposa del total d'electors coneguts del quarter respectiu. En alguns casos el percentatge és molt poc representatiu ja que el nombre absolut d'electors documentats és molt pobre (particularment tot 1356 i FM i M de 1373). Finalment oferim el resultat final prescindint dels quaters.

De les dades obtingudes en podem treure les següents conclusions:

1. El primer que crida l'atenció sobre la presència d'electors procedents dels oficis és que, sense ser immensa, és força notable. I això en uns quaters més que en uns altres. És molt important de poder constatar que en diverses ocasions aquells electors dels oficis eren prop d'una quarta part del total del cos electiu. Sense considerar les dades de 1356 (33% a FM) i 1373 (FM amb 40%), hi ha resultats igualment importants gairebé a tots els anys a Framenors i Montseré.

2. Cronològicament és difícil d'apreciar cap tendència concreta al llarg del període. D'una banda perquè analitzem pocs anys, i d'una altra perquè sempre utilitzem xifres incompletes dels electors de cada quarter.

3. On si s'aprecien diferències és entre les quatre circumscripcions. De forma clara i destacada el quarter de Framenors és el que presenta normalment la major percentatge d'electors dels oficis, amb un promig del 23% cada any. Montseré i Cap Corral estan a bastanta distància amb un promig del 15% i 14% respectivament. I en darrer lloc la Plaça presenta una mitjà del 6'4%.

4. Els electors que teòricament pertanyen els oficis representen, en general, una proporció respecte del total del cos superior a la que tenien en els cossos de paer i de conseller. O dit d'una

altra manera: la relativa importància que tenen els oficis entre els electors (tot i sent minoria, i només en algun quarter), no es reflexa ni en la configuració del cos de paers ni en el dels consellers.

2.4.: Imposicions i rendes. L'actitud econòmica de paers i consellers.

Poder afirmar que el grup social que predominà al govern local van ser els mercaders i els notaris ja és de per si interessant. Però encara ho seria més si poguessim perfilar de quin tipus de mercaders es tractava. Ens referim senzillament a si els mercaders establerts en el Consell eren efectivament mercaders i homes de negocis en actu, amb mentalitat burgesa i amb una nova concepció de les coses, o bé si pel contrari es tractava d'aquell tipus de mercaders que ja s'havia amotllat a la societat feudal, participava de la seva cultura, s'identificava amb les classes dirigents nobiliàries, i invertia els seus beneficis en rendes improductives. El primer dels mercaders, l'actiu, probablement invertí part dels seus beneficis en l'arrendament de les Imposicions municipals. Després d'estudiar el funcionament d'aquesta institució és evident que la inversió era un risc, però no ho és menys el fet que podia generar interessants beneficis. Es tractava d'arriancar per guanyar més diners. En canvi la inversió en rendes de censals i violaris era un negoci segur però improductiu econòmicament. Aquesta actitud conservadora va donar peu al que s'han anomenat ciutadans rendistes.

Comptem amb dos tipus d'informació que poden servir-nos per perfilar millor com eren els mercaders i els notaris que dominaven el Consell. D'una banda el registre de l'arrendament de les Imposicions municipals, amb els noms dels arrendadors i la quantitat que pagaven per l'arrendament del cobrament de cada una d'elles; i d'una altra banda la relació de les rendes de censals i violaris que la universitat havia de pagar cada any als propietaris o beneficiaris d'aquells títols. Tota aquesta informació no és el completa que desitjariem, però ens ha semblat suficient per intentar l'objectiu assenyalat i més davant de la impossibilitat material i documental de confeccionar la biografia social i econòmica de tots els membres de totes les legislatures.

L'arrendament de les imposicions no va ser una activitat reservada només als mercaders, ho hem vist prou quan les hem estudiat dins la hisenda municipal. Però van ser els mercaders el col·lectiu que s'hi va dedicar majoritàriament. Ara no es tracta d'analitzar tots els paers i consellers i veure si

arrendaren imposicions, o es beneficiaren de rendes. Això no ens explica gran cosa. Si decidim aplicar aquesta anàlisi només entre paers i notaris és perquè són els col·lectius dominants amb molta diferència respecte dels altres, i sobretot perquè l'actitud dels mercaders envers les imposicions i les rendes és tot un símptoma del seu comportament socio-econòmic i de la seva actitud envers la societat feudal, a la qual pertanyen.

2.4.1.: Mercaders, Imposicions i rendes

Per començar seleccionarem els paers i els consellers que ens consten com a mercaders i ens fixarem en la seva relació amb l'arrendament de les imposicions i el benefici de rendes de censals i violaris.

Pel que fa a les imposicions, avaluar la relació dels paers i consellers mercaders amb el seu arrendament no és fàcil. Es planteja de bon començament un problema de quantitat i de qualitat. Podem calcular el nombre d'imposicions que un individu va arrendar al llarg del període documentat, i això ja ens donaria un valor que serviria per classificar els diferents paers i consellers. Però aquest càlcul no tindria en compte el diferent pes econòmic de les imposicions. No és en absolut el mateix arrendar la imposició de les besties, que amb prou feines suposa l'1% del total del que ingressa el municipi pels arrendaments, que la imposició de la carn que suposa entre 1/3 i 1/4 part de la suma total. Per tant sembla imprescindible comptar tant el factor quantitat com el qualitat.

La quantitat la calculem considerant totes les imposicions diferents arrendades per un individu al llarg de tots els anys documentats; el valor 8 tant podria significar haver-ne arrendat una cada any durant vuit anys, com totes vuit en un mateix any.

En canvi el criteri de qualitat respon al fet d'arrendar només unes determinades imposicions. Hem assenyalat aquells paers i consellers mercaders que van arrendar les de la carn, el vi i el pes dels molins (o farina); i hem triat aquestes tres perquè són les més valuoses i les que impliquen una inversió més important. Sens dubte arrendar aquestes imposicions és un senyal tant de potència econòmica com d'alt risc en la inversió. Presuposa també un determinat tipus de mercader, ric i en actiu. A més a més també hem afegit un altre matis a aquest recompte: finançament no és el mateix arrendar una de les grans imposicions cada any, que arrendar-ne individualment o en societat dos o tres un mateix any. Per posar un exemple: el 1363 l'arrendament de la carn val 14.133 s.; el vi 14.210 s.; i el pes

dels molins (amb flequeria) 11.885 s.; les tres imposicions plegades s'arrendaren per 40.228 sous. Com pot veure's suposa un desembòs important, i probablement uns beneficis o unes pèrdues també considerables. Exaccions com aquestes no estaven a l'abast de tots els mercaders.

Les relacions de paers i consellers amb l'adscripció professional de mercaders ens permeten de fer aquestes reflexions:

1. La primera apreciació que es desprèn de la relació és que gairebé tots els paers i consellers que eren mercaders van arrendar algunes imposicions municipals alguna vegada. Aquesta proporció arriba al 89% dels casos entre els paers (no hem comptabilitzat ni Ramon Serra ni Berenguer de Vergós) i al 86% entre els consellers. No hi ha cap relació entre aquesta curta diferència percentual i el fet de ser paer o conseller.

2 Però si gairebé tots els paers-consellers mercaders arrendaren les imposicions, hi ha matisos que s'han de tenir en compte. Un bon nombre d'aquests paers-consellers mercaders van arrendar tan sols una o dues imposicions al llarg de tot el període documentat, la qual cosa suposa un nivell d'activitat molt reduït. D'altres individus, en canvi, es perfilen com arrendadors habituals i no ocasionals com els anteriors; són aquells mercaders que en van arrendar més de cinc de diferents i que són més d'una tercera part de les persones que algun dia van ser paers, i una proporció una mica més alta entre els consellers. Per tant el nombre de paers i consellers habitualment arrendadors d'imposicions sense ser majoritari és força important. Hem de tenir en compte que les imposicions s'arrendaven per mitjà de la subhasta o "encant públic", amb la qual cosa el nombre de mercaders que tenia accés a l'arrendament estava necessàriament limitat pel nombre d'imposicions que sortien a subhasta pública. Pot donar-se el cas que un individu amb poques imposicions arrendades hagi tingut la voluntat i la predisposició d'arrendar-ne més, però no disposi dels mitjans econòmics per a competir amb altres arrendadors més potents. En definitiva, doncs, el nivell baix d'arrendament d'alguns paers-consellers mercaders permet dues possibles interpretacions: desinterès per les imposicions, o incapacitat financera per arrendar-les.

3. Hem vist que hi ha una gran diversitat entre paers-consellers que arrendaren una sola imposició en deu anys, i altres que n'arrendaren cada any. Sembla que no hi ha cap relació entre el nombre d'imposicions arrendades i la reiteració en els càrrecs de govern municipal. Per posar exemples significatius, ens adonem que Arnau de Riudovelles, amb quatre paeries i cinc conselleries, tan sols arrendà una imposició i no de les més importants; mentre que Bernat de Peracamps, que va ser conseller una sola legislatura, va arrendar nou imposicions amb alguna de les més costoses econòmicament.

4. Però havent vist que gairebé tots els paers-consellers mercaders van arrendar imposicions, resulta més interessant d'analitzar en quin tipus d'imposicions van invertir. Les de la carn, del vi i de la farina eren les més costoses i les més rendibles econòmicament; les que requerien una finançació més important. En aquestes tres imposicions, sobretot, s'apreciava tant la capacitat dels inversors com la seva disposició comercial. Aquests mercaders més potents van ser els següents (paers i consellers plegats; entre parèntesi el nombre de càrrecs que van ocupar):

AGRAMUNTELL, Guillem (3)
CASTELLTORT, Bereng. (7)
CASTELL, Pere (2)
CASTELLET, Pere (3)
CAVALERA, Andreu (2)
GILABERT, Pere (3)
LAMBART, Guillem (3)
MAGER, Guillem (1)
MANRESA, Bernat (5)
MIRO, Arnau (1)
MIRO, Jaume (8)
MIRO, Pere (4)
MOIXO, Jaume (3)
PERACAMPS, Bernat (1)
PERE, Ramon (4)
PUJALT, Guillem (7)
SERRA, Ramon (4)
SERRA, Guillem (2)
VERGOS, Pere (5)

En general coincideixen els individus que arrendaren més imposicions amb els qui arrendaren les més cares. Entre els paers un 36'8% havia arrendat alguna vegada una de les tres imposicions més importants, i la proporció entre els consellers és del 34'6%. De manera que podem continuar dient que com a mínim un de cada tres paers o consellers manifestava una actitud força activa envers les imposicions, i també una capacitat econòmica suficient per a introduir-s'hi de ple. Aquesta actitud econòmica és important de detectar-la ja que es tracta de mercaders amb responsabilitats en el govern local.

5. En canvi la darrera relació reproduïda posa de manifest que els arrendadors d'imposicions més importants no sempre eren els mercaders amb més incidència política dins del Consell. Pocs d'ells van arribar a la Paeria en més de cinc ocasions, i en canvi és freqüent de veure que molts havien tingut dos o tres càrrecs polítics.

6. La propietat i el mateix benefici de rendes de censals i violaris implica, a priori, una altra mentalitat sòcio-econòmica ben diferent a la de l'arrendament de les Imposicions. L'aspecte d'aquesta actitud rendista entre els paers i consellers mercaders es produeix un fenomen interessant: un alt nivell de coincidència entre els mercaders arrendataris de les Imposicions més elevades, i els mateixos mercaders receptors de rendes.

7. Un 37'8% de mercaders paers i un 38'2% de consellers reberen alguna renda de censals i violaris en el període estudiat. S'ha de tenir present, no obstant, que les rendes elevades són molt poques, i que el valor mitjà és de 200-300 sous. Les rendes més altes entre els paers (1000 s.; 700 s. i 500 s.) pertanyen en tots els casos a mercaders que havien arrendat les principals Imposicions. I la mateixa tendència s'observa entre els consellers.

8. La percepció de rendes no coincideix amb l'arrendament d'aquelles tres Imposicions en relativament pocs casos: quatre entre els paers (28'5%) i set entre els consellers (38'8%). Mentre que els individus que rebien rendes i mai no havien tingut cap contacte amb les Imposicions són casos excepcionals: un sol cas entre els mercaders paers, i dos entre els consellers. Són els únics que només manifesten una actitud rendista, per bé que les rendes del paer Pere Serra eren de 300 s. anuals, i les dels consellers Guillem Foguet i Pere Vall de 300 s. i 600 s. anuals respectivament. Aquesta darreja referència de Pere Vall podria ser l'única notícia documentada amb claredat d'un mercader que no mostra interès en l'arrendament d'Imposicions i en canvi té una renda interessant. Però com pot veure's és un sol cas entre tots els estudiats.

2.4.2.: Notaris, Imposicions i rendes

Per a desxifrar l'actitud o la mentalitat econòmica dels notaris caldria conèixer d'altres fonts, i no només les Imposicions i les rendes. Aquestes dues variables eren interessants per als mercaders, i actuaven com un test que podia ser força fidel. Per conèixer millor els notaris caldria endinsar-se en un estudi a través dels propis documents notariais que ara no podem abordar. De manera subsidiària, i essent-ne plenament conscients, hem decidit d'aplicar igualment el nostre coneixement de l'arrendament de les Imposicions i la percepció de rendes entre els paers i consellers que eren notaris.

De la relació única de paers i mercaders amb l'adscripció professional de notaris que reproduïm a l'apèndix se'n pot deduir el següent:

1. El percentatge de paers i consellers que arrendava Imposicions ha disminuït substancialment entre el col·lectiu dels notaris. Si entre els mercaders l'arrendament d'imposicions afectava el 92% dels individus, entre els notaris afectava el 45'9%. En principi és un percentatge força migrat, però si considerem que es tracta de notaris i no de mercaders i que per tant és una activitat que s'allunya del seu àmbit professional, hem d'acceptar que el nombre de notaris que intervingueren en les Imposicions és notable.

2. Només la meitat (el 47% per ser exactes) d'aquests notaris arrendataris (el 45'9% del total del col·lectiu de notaris paers-consellers) va arrendar alguna vegada alguna de les tres grans Imposicions; i només Pere Dan va arrendar-ne dues de les grans en una mateixa legislatura. Els notaris que arrendaren la Imposició de la carn, el vi o la farina només van ser vuit, el 21'6% del total de notaris paers o consellers.

3. També el nombre de paers i consellers notaris rendistes documentats ha disminuït molt respecte del dels mercaders. Només un 16'2% ens consta que fos propietari o beneficiari de rendes de censals o violaris. Aquesta proporció era de més del doble entre mercaders.

4. Els casos de notaris que invertiren en Imposicions i al mateix temps reberen rendes es redueix a un sol individu. En canvi els altres cinc rendistes que quederen no van tenir mai cap contacte amb les Imposicions.

3. L'ORIGEN SOCIO-ECONOMIC DELS MEMBRES DEL CONSELL

Fins ara havíem fet una radiografia dels membres del Consell des d'un punt de vista sòcio-professional. Això és analitzant l'adscripció professional de paers, consellers i electors. En aquest epígraf, en canvi, ens interessa de conèixer les característiques sòcio-econòmiques d'aquells mateixos individus que ostentaven el poder polític en el municipi a través del Consell de la Paeria.

Això no podríem intentar-ho si no haguéssim realitzat abans l'estudi previ de l'estructura sòcio-econòmica de la població de Cervera a la segona meitat de segle XIV. La informació dels llibres del Manifest ens permet de fer una classificació dels veïns amb criteris de taxació fiscal a partir de la riquesa moble i immoble que havien declarat.

Es tracta, en definitiva, de veure a quin grup de riquesa taxada pertanyien paers, consellers i electors. Caldrà veure també si el poder econòmic dels màxims contribuents (i per tant els personatges més rics en béns mobles i immobles taxats) coincideix en una expressió política.

Tota aquesta aproximació no podrà deixar de ser parcial ja que la sèrie del Manifest -que és la font d'on treiem informació sobre la riquesa dels veïns- s'ha conservat molt fragmentada en anys i quaters al llarg del segle XIV.

3.1.: L'adscripció sòcio-econòmica dels paers

Com deïem, hi ha dificultats insalvables que no ens permeten de fer aquesta anàlisi a tots els paers que tenim relacionats. Els volums del Manifest del segle que estudiem pertanyen als següents anys i quaters: 1340 (CC); 1352 (P); 1366 (P i M); 1369 (CC); 1375 (FM); 1378 (M) i 1382 (P). Aquesta gran fragmentació ja va limitar seriosament l'estudi de l'estructura sòcio-econòmica de la vila, i ara ens passa igual amb el dels paers, consellers i electors. Però a aquesta limitació s'hi afegeix una altra dificultat: la diversitat d'adscripcions professionals que tenen alguns individus. Certes disjuntives d'aquesta mena les hem solventat gràcies a referències de localització geogràfica. En els altres casos l'individu que cercàvem a la llista de manifestants taxats era el mateix que havíem considerat a l'hora d'elaborar la relació professional dels paers.

La mateixa fragmentació del Manifest ha provocat que no coneguem les característiques socio-econòmiques d'alguns paers. Desconeixement que s'afegeix a les dificultats esmentades. Per tant hem d'advertir que els resultats als quals s'arribi a partir de l'anàlisi d'aquesta informació s'han de considerar com a provisionals, indicatius i de cap manera definitius. Comptabilitzarem només aquells anys que ofereixen un mínim de garanties i que són susceptibles de ser analitzats. Així doncs, prescindim de les primeres legislatures fins 1348, moment a partir del qual prendre referències de 1352 i 1366 ja no està tant llunyà. Ens ha semblat excessiu de considerar paers de 1333, per exemple, utilitzant taxacions de 1366 en endavant. La situació econòmica d'un individu pot haver variat substancialment en un període de deu anys.

QUANTITAT DE PAERS ADSCRITS A CADA INTERVAL DE CLASSE SEGONS VALORACIO DE BENS MOBLES I IMMOBLES

ANY	A	B	C	D	E	F	G
1348			2	1			
1349					2		
1350		1	1		1		
1352		1			1		
1353			2				
1354			1			2	
1355			1	1			
1356					2		1
1357			2	1			
1358				2		1	
1359			1		2		
1360				1		1	
1361					2		
1362			1			1	
1363			1			1	1
1364				1	1	1	
1365				1		2	
1366			1	2			
1368		1				2	
1369						3	
1372				1	1		
1373		1			1	2	
1374					2	1	
1375			1			1	
1376				1	1		
1377				1			1
1378			1			1	
1379		1			2	1	
1380			1		1	1	
1381							1
1382			1			1	

ANY	A	B	C	D	E	F	G
1383			1	1			1
1384				1		2	
1385			1				
1386					2		
1387						2	
1388			2	1			1
1389				1		1	
1390	1		1				
1391			2		1		
1394	1		2				
1395	1		1	1			

OBSERVACIONS:

a/ Els criteris de classificació són els mateixos que els intervals de taxació que vam utilitzar a l'estudiar l'estructura socio-econòmica de la població. A: taxacions de 0 a 50 lliures; B: de 51 a 125; C: de 126 a 500; D: de 501 a 750; E: de 751 a 1000; F: de 1001 a 2000; i G: superiors a 2001 lliures.

b/ Les taxacions de 1340 estaven valorades amb un criteri diferent. Els hem unificat de forma aproximada. El segon màxim contribuent de 1340 l'hem associat a l'interval G; el quinzè a l'E; el seixanta-novè al C; el vint-i-tresè a l'E.

c/ No hem tingut en compte, i per tant no els hem considerat, els casos més conflictius de resoldre: Pere VALL, Bertoli VALL, Bernat de FOIX, Francesc SALA, Guillem LAMBART, i Berenguer de MANRESA. Tampoc no hem considerat els casos que teníem dues opcions amb igualtat de mèrits, ni tampoc aquells que no consideràvem prou segurs.

d/ Creiem que l'ex-notari Pere de Canut és el mateix que Pere de Canet.

e/ El tipus de quadre que hem confeccionat no permet de visualitzar de quin any hem tret la informació fiscal amb la qual identifiquem els paers. Per norma general sempre hem buscat les dades del Manifest més pròxim a la legislatura corresponent. Això no obstant hi ha casos que la distància cronològica és considerable. La primera informació del quarter de Framenors no ens arriba fins 1375, mentre que les primeres legislatures amb paers coneguts són de 1332 en endavant. Amb el Cap Corral passa semblant, tot i tenir una relació heterodoxa de 1340. A l'apèndix estadístic ja s'indica l'any de procedència de cada informació.

f/ El període que ofereix més fiabilitat de ser analitzat és entre els anys 1366 i 1375. Amb una diferència de només nou anys tenim informació de tots els quaters.

Amb tot aquest seguit d'avertiments, que no són pocs, i amb el quadre resum que hem elaborat, hom pot arribar a les següents conclusions:

1. Quan vam estudiar l'estructura socio-econòmica de la població vam indicar que, en funció del percentatge d'individus que hi havia a cada interval de classe, els set grups que havíem definit podien resumir-se en tres. Al llarg dels anys, i era una constant molt regular, els intervals de classe D, E, F i G agrupaven un percentatge molt baix d'individus; en tot cas dràsticament més baix que el percentatge de l'interval C. Els intervals D, E, F i G eren considerats de taxacions altes (a partir de 500 lliures); l'interval C era el de taxacions mitjanes (entre 125 i 500 lliures); i els intervals A i B es mostraven els més nombrosos i els de taxacions més baixes (fins a 125 lliures). De manera que l'anàlisi d'aquelles dades ens permeté ja hem dit que a partir dels percentatges d'individus que aplegaven de reclassar els veïns manifestants en tres grans grups que reflectien tres nivells de riquesa diferents. És clar que existeixen diferències dins d'un mateix grup: és ben diferent no tenir res de res que posseir uns béns valorats en 125 lliures; i també és diferent tenir-ne 500 que no vora 3000. Però sigui com sigui aquells tres grups que hem deduït presenten una relativa homogeneïtat que ens és molt útil a l'hora de classificar i definir els paers amb valors socio-econòmics.

2. Per tant, per a analitzar el quadre resum de l'adscripció socio-econòmica dels paers, ho farem considerant A i B d'una banda (ho escriurem com a grup AB), C d'una altra (grup C), i D, E, F i G com un tercer col·lectiu (serà el grup DEFG). Estructurat així el quadre, el primer que s'observa és que la immensa majoria de paers que hem adscrit pertanyen a C i DEFG. Per ser més exactes representen tots ells el 92,5% dels paers que hem documentat en aquest cas. Per contra els paers del grup AB són el 7,4%, la qual cosa és ben estranya.

3. Però si ens mirem el quadre amb una mica més de deteniment s'aprecien aspectes ben interessants. D'una banda, com deïem, la sola existència de paers dels grups AB ja és simptomàtica. No esperàvem trobar-nos paers amb taxacions de béns tan baixes com els vuit que hem anotat. El cert és que més que no prendre-ho molt seriosament, ens inclinem a posar-ho en dubte. És realment difícil que individus de tan baixa condició socio-econòmica arribessin al Consell. Cal recordar que els individus dels intervals A i B eren normalment entre el 50% i el 70% de la població taxada. Aquest pes demogràfic no es reflexa, en absolut, en la composició dels paers del Consell.

4. El grup C, o de taxacions mitjanes, és el que està més equànimement representat. Un càlcul que s'ha de considerar

aproximatiu ens indica que els manifestants de C eren, segons la mitjana de 1352, 1366, 1369, 1375, 1378 i 1382 (barrejant els quaters), el 28'38% dels declarants. La seva presència entre els paers de totes les legislatures arriba al 25%.

5. La major part de paers estudiats pertanyen al grup DEFG, que era el de taxacions més elevades. Aquests paers són el 67'5% del total del cos, mentre que entre el total de manifestants només eren el 10'9%. La desproporció aniria creixent a mesura que els paers pertanyien a intervals amb taxacions més altes. Per exemple: els individus amb taxacions de béns per més de 2000 lliures només són, de mitja, el 0'98% de la població; en canvi tenen un pes del 6% de mitjana entre el total del càrrec de paer de totes les legislatures.

6. Per tant no ens ha d'estranyar gens de veure tants pocs paers que figurin al grup G, ja que realment eren un col·lectiu socialment reduïdíssim. En canvi el domini dels més potents es fa evident en el paper que juguen entre els paers els individus amb les "segones" taxacions més altes (entre 1000 i 2000 lliures). Aquests individus, de l'interval F, oscil·laven normalment prop del 2'40% de la població, mentre que ocupaven un mínim del 27% dels càrrecs de paer. No pot dir-se, doncs, que aquest grup estés gens de subocupat dins la paeria, sinó que analitzant només els casos dels paers ja es manifesta molt actiu.

7. Malgrat manipular intervals de valor no regulars, la relació de paers adscrits a cada interval de classe permet de vislumbrar una certa tendència cronològica en l'ocupació dels càrrecs de paer. Atenent als valors de les taxacions esmentades, hom podria parlar de tres fases polítiques diferents. Una primera fase de govern entre 1348 i 1358 amb un considerable nombre de paers d'intervals de classe mitjans o baixos. Una segona fase que aniria de 1359 a 1383 que podríem nomenar de govern dels rics. Dins d'aquesta fase s'hi pot observar una subfase que duraria de 1365 a 1375 on el govern de la paeria estaria en mans dels més potents econòmicament. De 1384 a 1395, quan acaba la nostra anàlisi, hi ha una tercera fase en la qual de nou els paers tornen a pertànyer a taxacions mitjanes i fins i tot baixes.

3.2.: L'adscripció socio-econòmica dels consellers

El mateix tipus d'estudi que havíem realitzat per als paers, ara l'aplicarem als consellers. Però no a tots els que coneixem, sinó tan sols a una mostra. Hem escollit per a l'estudi els consellers de les legislatures de 1366, 1372, 1373, 1377 i 1379. Ho hem fet així perquè eren les legislatures que coincidien amb el període de màxima densitat informativa de les dades del

Manifest. Aquest fet donava més solidesa a una informació que sovint no és del tot fiable.

QUANTITAT DE CONSELLERS ADSCRITS A CADA INTERVAL DE CLASSE SEGONS VALORACIO DE BENS MOBLES I IMMOBLES

ANY	A	B	C	D	E	F	G
1366	2	2	4	3	2	2	1
1372			4	4		4	
1373		2	7	3		2	
1377			10	2	1	2	
1379			9	4		1	

OBSERVACIONS:

a/ Segueixen vigents totes les observacions de caràcter general que ja s'han indicat amb l'estudi dels paers.

b/ Bernat Llaurador, que ens consta com a conseller del quarter de Montseré, l'associem al seu homònim classificat a la Plaça segons el Manifest del mateix any. Guillem Foguet pertany al grup F sempre i quan sigui el mateix que Guiamó Foguet

Seguint la mateixa tònica que amb els paers, d'aquella relació en podem treure les següents conclusions:

1 Mentre que en el cas dels paers s'observava un predomini molt acusat dels del grup DEFG (referint-nos als intervals de taxació utilitzats quan analitzàvem el Manifest), entre els consellers sobressurten aquells que tenen uns béns estimats entre 125 i 500 lliures. Són el grup que hem vingut considerant com mitjà pel que fa al volum de les seves taxacions. Els consellers del grup C suposen el 48'5% gairebé la meitat del total de consellers comptabilitzats. Entre els paers aquest grup tenia un pes del 25% del total del cos. Per tant una part molt important dels consellers no està inclosa en aquell col·lectiu de màxims contribuents, sinó que està en un estadi intermedi

2. Els contribuents més baixos, dels grups A i B, són el 8'5% dels consellers. Es una proporció molt semblant a la que ja ostentaven entre els paers (7'4%). La xifra és baixa, però no obstant ens sorprén aquesta presència de consellers de tant poc estatus socio-econòmic dins del Consell. No neguem la possibilitat que es pogués deure a algun error en la identificació dels personatges.

3. Pel que fa als veïns amb taxacions més altes (intervals D,E,F i G), només ocupen el 42'8% dels llocs de conseller comptabilitzats. I diem només no perquè sigui una proporció pobra, sinó perquè entre paers aquest nivell arribava al 67'5%

Es pot dir que a mesura que augmentaven les taxacions disminuïa la presència d'aquests individus al Consell en forma de consellers.

3.3.: L'adscripció socio-econòmica dels electors

Amb els resultats aconseguits amb els paers i els consellers, és fàcil de preveure quina serà la composició socio-econòmica dels electors. Per constatar-ho limitarem l'anàlisi als electors que van participar en conformar el Consell de 1366. Triem aquest any per dos motius: perquè és un dels que comptem amb una nòmina d'electors més completa (185 dels 200 que eren) i perquè està dins el període de més informació fiable del Manifest.

QUANTITAT D'ELECTORS ADSCRITS A CADA INTERVAL DE CLASSE SEGONS VALORACIÓ DE BENS MOBLES I IMMOBLES

ANY	A	B	C	D	E	F	G
1366	5	21	56	11	8	7	3
en %	4'5	18'9	50'4	9'9	7'2	6'3	2'7

OBSERVACIONS:

a/ Coneixem l'adscripció socio-econòmica de 111 electors, la qual cosa és el 55'5% del total del cos. No és una proporció gaire alta, però és l'única que hem pogut aconseguir que fos fiable.

b/ Com en d'altres ocasions hem renunciat a utilitzar informació que no oferís un cert nivell de fiabilitat. No hem comptabilitzat els electors amb més d'una adscripció possible, ni tampoc aquells que tenien dubtes irressolubles.

c/ Hem comptat alguns casos que mereixen alguna puntualització: hem associat el Pere Amill de 1366 amb el Perico de 1375, ja que coincidí el quarter i no hi havia cap altre homònim; hem fet el mateix amb Bertoli Amaldes i el que es deia igual i rebia l'apelatiu de "major"; hem associat Perico de Vergos amb Pere. En algun cas no ens coincidí el quarter d'on un personatge era elector i el quarter on era anotada la seva taxació el mateix any de 1366; són els casos d'Andreu Fuster (CC), Bernat Llaurador (P), Pere Martí (FM), Bernardo Oller (P), Jaume Pla (M), Ramon Soia (P), i Bertoli Vendrell (FM). D'altra banda la taxació d'Arriau Borràs era de 1340 i l'hem "homologada" al nivell que hem cregut convenient. Finalment coneixem la taxació de l'esposa d'Antoni Feliu i no la seva pròpia.

Fetes aquestes advertències, podem comentar el següent:

1. La meitat dels electors comptabilitzats pertanyen a l'interval C, que era el que agrupava les taxacions mitjanes. Aquesta xifra del 50'4% no es correspon amb la participació d'aquest mateix grup en l'organ director del Consell on hi són menys representats. En canvi la proporció s'assembla a la que tenen entre els consellers.

2. El canvi més substancial s'aprecia en la participació dels electors amb taxacions baixes (A i B), que se situa en el 23'4% dels electors comptats. Paral·lelament, la presència d'individus amb taxacions altes (D,E,F i G) ha minvat considerablement entre els electors, baixant al 26'1%.

3. Per tant, cal assenyalar que el 73'8% d'electors -sempre només entre els comptabilitzats per a l'adscripció- pertanyen al col·lectiu que tenia una baixa i mitjana taxació dels seus béns. Per contra, un de cada quatre electors pertanyia a aquella minoria de taxacions altes i importants. Com en el cas dels consellers, probablement no hi havia prou individus de DEFG per a ocupar tots els càrrecs d'elector. Era un problema tècnic ja que l'élite socio-econòmica era quantitativament reduïda

3.4.: La diferent adscripció socio-econòmica segons òrgans institucionals.

Després d'analitzar l'adscripció socio-econòmica dels paers, dels consellers i d'un grup d'electors, a més de poder apreciar determinades característiques pròpies de cada col·lectiu, també s'ha insinuat una tendència que relaciona, vincula i afecta tots quatre òrgans municipals.

Per a fer-la més evident i poder-la comparar correctament, contrastarem els percentatges no de cada interval de taxació, sinó dels tres grans grups que ja hem definit. Es tracta dels individus amb les taxacions baixes (AB), els de les mitjanes (C), i els de les més altes (DEFG). Hem de recordar una vegada més que el primer grup és el més nombrós demogràficament, i que el tercer és, amb molta diferència, el més reduït en efectius humans. O sigui, inversament proporcional a la riquesa taxada. Les quantitats expressen percentatges no del total absolut de cada cos, sinó dels membres que en cada cas s'hi han comptabilitzat.

ADSCRIPCIÓ SOCIO-ECONOMICA DELS ÒRGANS INSTITUCIONALS SEGONS ELS SEUS MEMBRES

GRUP	AB	C	DEFG
paers	7'4	25	67'5
cons.	8'5	48'5	42'8
elect.	23'4	50'4	26'1

1. Abans de fer cap apreciació sobre aquestes dades, cal una matisació preliminar. Recordem que el municipi del segle XIV estava organitzat, de fet, en dos nivells. Els quatre paers i els vint consellers configuren un òrgan decisor; i un nombre indeterminat de prohoms forma un cos més ampli de caràcter consultiu. Estudiar la morfologia del Consell ens ha permès d'observar que els paers eren els veritables dirigents polítics del municipi tot i que llur activitat estés limitada per l'acció dels consellers. Però al marge d'aquesta estructura política s'hi troba aquell col·lectiu de dos-cents electors. No tenien cap responsabilitat de govern, però participaven en el procés d'elecció de paers i consellers. Els electors, que eren designats pels paers cessants, no governaven el municipi, però participaven, més o menys directament, en la configuració del Consell de la Paeria. Podem dir que, jurídicament, tenien incidència en el govern local, però estrictament no gaudien del poder polític que estava en mans de paers i consellers. Per aquest motiu ens referirem a tres nivells efectivament jerarquizats des del punt de vista de poder polític que tenien, no a partir del tipus d'incidència que exercien.

2. En cada un dels grups d'individus contribuents s'aprecia una tendència regular tot i que és manifestarà en direccions inverses. El col·lectiu AB perd pes en els diversos òrgans a mesura que aquests són més importants. L'àmplia representació de que gaudien entre els electors s'ha reduït substancialment quan es tracta dels consellers, i encara més entre els paers. En el col·lectiu C s'observa el mateix fenomen, però la minva de representació no és tant dràstica com entre el grup AB. Però la principal diferència rau en el fet que aquests individus pràcticament mantenen el mateix nivell de presència entre els electors i els consellers.

3. Entre la minoria d'individus que conformen el col·lectiu DEFG, amb les taxacions més altes, s'observa la tendència diametralment oposada. El percentatge d'individus pertanyents a aquest grup augmenta a mesura que creix la importància formal o institucional de l'òrgan. En canvi el seu paper és molt discret en el nivell legislativament menys important. Els grups AB i C, que són majoria entre els electors, en canvi tenen una incidència mínima

dins dels paers; i els del grup DEFG, minoritaris entre el conjunt d'electors, esdevenen ampla majoria entre els paers.

4. L'explicació d'aquest fenomen té, sobretot, una resposta de caràcter tècnic. Com ja varem comentar, és materialment impossible que un col·lectiu tan reduït demogràficament com és el grup DEFG -que sumava aproximadament el 10'9% del total de manifestants-, pogués acaparar la majoria dels càrrecs o "escons" de tots els nivells del Consell. Aquesta incapacitat diguem-ne demogràfica per estar a tot arreu va permetre, o millor dir, va forçar, el fet que gairebé tots els estrats socio-econòmics estessin presents en les instàncies inferiors del Consell.

5. Però les dades que hem presentat són ben eloqüents d'un fet molt important: l'ampla representació d'AB i C entre els consellers i sobretot entre els electors, no garantia que aquests grups participessin efectivament d'un govern municipal que estava dirigit pels paers. Més aviat hauriem de pensar que els paers del col·lectiu de màx. contribuents havien arribat al càrrec polític gràcies al suport d'individus d'un altre nivell impositiu. En altres paraules: els paers de DEFG en part ho eren també gràcies al suport dels electors d'AB i C.

6. En aquest sentit podem avançar que en les relacions de poder que es desprenen de l'elecció del Consell sembla predominar tant o més la fidelitat o el vincle personal que no la coesió i la solidaritat del grup (en aquest cas no podem parlar de la "classe"). Hem vist que individus amb taxacions de béns molt baixes havien col·laborat a elegir com a paers a individus amb les taxacions més altes. Els primers no accedien a l'òrgan directiu del Consell, però ajudaven a que ho fessin els segons. Aquest fenomen esdevindrà evident quan analitzem la vida política dels màxims contribuents i ens adonem de l'activa que acostumava a ser.

4. L'ACTIVITAT POLITICA DE L'ELITE SOCIO-ECONOMICA

A l'apartat anterior havíem analitzat de manera sistemàtica l'adscripció sòcio-econòmica de paers, consellers i electors. I ho havíem fet a partir de la informació provinent dels llibres del Manifest. Es tractava de veure a quin grup sòcio-econòmic s'enquadraven els individus que havien accedit al govern local. La conclusió final, simplificada, apuntava a un govern dirigit per membres del grup més potent que no obstant havien accedit a llurs càrrecs mercès el suport dels electors dels grups sòcio-econòmics inferiors.

Ara seguirem analitzant la composició sòcio-econòmica del Consell, però ho farem des d'una altra perspectiva, a la inversa. Es tracta, en definitiva, de constatar el protagonisme que els més potents van adquirir en el govern municipal. Per fer-ho seleccionarem els màxims contribuents a partir dels "manifestos" coneguts, i sistematitzarem el seu "curriculum polític". Per activitat política entenem l'acces al càrrec de paer, conseller, i l'exercici d'elector. Hem restringit la relació dels màxims contribuents als individus dels intervals de taxació E, F i G (les xifres indiquen els anys que ocuparen els respectius càrrecs):

1352 (P) INDIVIDUS	PAERS	CONSELLERS	ELECTORS
Vall, M	40	79	72,73
Pujalt, G	49,62,69	33,57,72,77	62,66,72
Vergós, B	31,34,52,61	33,55,65	58
Llaurador, B	-----	66,73,77	58,62,66
Andreu, M	56,61	-----	58,66,72
Nogueres, P	34	32	-----
Bianya, B	41	-----	-----
Major, R	37	84	-----
Pere, F	-----	-----	58,62,66
Tàrrega, G	-----	-----	-----
Rovira, B	32	-----	58,62
Berga, J	56	-----	58,62,66,73

1366 (P) (M)
INDIVIDUS

	PAERS	CONSELLERS	ELECTORS
Vall, M	40	79	<u>72,73</u>
Llaurador, B	-----	66,73,77	<u>58,62,66</u>
Cardona, P	-----	56	<u>56,58,62,66</u>
Arcs, R	-----	-----	-----
Tàrraga, G	-----	-----	-----
Morrenya, B	-----	-----	58,66,73
Peracamps, B	-----	56	<u>58,62,66</u>
Major, R	37	84	-----
Pujalt, G	49,62,69	33,57,72,77	<u>62,66,72</u>
Bonjoc, M	73,89,94	65,79	<u>58,62,72,73</u>
Cardona, B	49,57,65,78,89	72,93	<u>62,72</u>
Pujalt, G	49,62,69	33,57,72,77	<u>62,66,72</u>
Rocafort, R	58,73	56	<u>56,58,62,66,72</u>
Rovira, B	32	-----	<u>58,62</u>
Dan, P	60,68,74,79,87	57,62	<u>56,58,62,66,72</u>
Toldrà, A	48,55,63,69	58,66,72	<u>58,62,66,72</u>
Bru, B	-----	-----	<u>58,62</u>
Navert, P <	-----	-----	<u>56?,58?,66</u>
Llop, J	-----	-----	66
Borranat, P	-----	-----	58,62,66
Porta, R	-----	-----	-----
Berga, J	56	-----	<u>58,62,66,73</u>
Pere, F	-----	-----	<u>58,62,66</u>

1369 (CC)
INDIVIDUS

	PAERS	CONSELLERS	ELECTORS
Joan, R	-----	-----	-----
Cavalera, R	-----	-----	58
Montbrío, J	-----	-----	-----
Meià, N	-----	93	-----
Montclar, J	-----	-----	72,73
Cirera, *	-----	-----	-----
Rainer, P	-----	-----	-----
Borras, B	-----	93	-----

1375 (FM) INDIVIDUS	PAERS	CONSELLERS	ELECTORS
Castell, P	-----	57,72	<u>58,62,72</u>
Miró, J	34,60,68,74,80	33,58,62	<u>58,62,66,72</u>
Bou, B	-----	-----	-----
Tordera, P	65	55,57	62
Agramunt, G	-----	-----	-----
Miro, A *	73	-----	-----
Riudovelles, A	36,64,69,84	32,56,66,72,77	<u>62,66,72</u>

1378 (M) INDIVIDUS	PAERS	CONSELLERS	ELECTORS
Rocafort, B	-----	-----	-----
Agramuntell, G	54,94	73	56,66
Vilafranca, A	-----	-----	-----

1382 (P) INDIVIDUS	PAERS	CONSELLERS	ELECTORS
Tallada, P	72,79	62,66	62,66
Canet, P	86,91	66,77	<u>58,62,66,72,73</u>
Moixó, B	50,59,64	-----	58,62,66
Pujalt, G	49,62,69	33,57,72,77	<u>62,66,72</u>
Navert, P	-----	-----	56,58,66
Comabella, F	78,87	65	<u>72,73</u>
Ferrer, J	68,75,82	73	58,62,73
Mager, G	-----	88	62,66
Foguet, G	-----	32,79	-----
Major, R	37	84	-----
Llop, J	-----	-----	66
Pallargues, G	-----	93	62
Berga, J	56	-----	58,62,66,73

OBSERVACIONS:

a/ Els següents individus no han estat inclosos en aquesta relació per ser conflictiva i defectuosa llur identificació (entre parèntesi indiquem l'interval de classe de taxació on estan classificats): de 1352, Ramon Serra major (F) i Ramon Serra (G); de 1366 Pere Vergós (E), Berenguer Vergós (E), un segon Berenguer Vergós (E), Berto i Pere Ripoll, anotats junts al Manifest (F), Ramon Serra major (G) i Ramon Serra menor (G); de 1369 un Cirera de qui no coneixem el nom (F); i de 1382 una altra vegada els germans Ripoll (E), Ramon Bonanat, ja que es comptabilitzava en el Manifest a nom de sa mare (F) i també de la seva filla (E), Ramon Serra major (F) i Ramon Serra menor (G), Arnau de Mecina (G), i Joan Llop, perquè el Manifest està a nom dels fills (F).

b/ Per la coincidència amb el quarter entenem que el Bru de 1366 (F) és el mateix que Bernat Bru. Al mateix temps hem identificat Perico Castell i Pere Castell, de Framenors el 1375 (E)

c/ Quan un elector actuava també com a portantveu de la resta del col·lectiu, hem subratllat l'any corresponent.

d/ S'ha de recordar que la nòmina d'electors es restringeix als anys 1356, 1358, 1362, 1366, 1372 i 1373; i que no en tots els casos se'ns conserva sencera. També tenim buits en la relació de paers i consellers, però particularment entre els primers són menys significatius.

Considerant tant els buits documentals que hi ha com les observacions expressades, podem comentar el següent:

1. S'aprecia una notable activitat política entre el grup dels més alts contribuents. Però no tots participen en les tasques de govern del municipi, encara que aquesta sigui la tendència més usual.

2. Es pot dir que aquests individus formaren part habitual del grup d'electors, conjuntament amb altra gent de tots els estrats socials. Aquesta afirmació difícilment pot expressar-se d'una manera exacta, amb un percentatge, però és el fet que s'insinua de les relacions que hem reproduït.

3. El quarter del Cap Corral (1369) apareix definit amb una tendència ben diferent. Dels set individus comptabilitzats, cap d'ells no va accedir al càrrec de paer, i en molt poques ocasions ho feren al de conseller i com a electors. Aquest fenomen tant absentista només s'observa en aquest quarter, la qual cosa ens fa pensar que els seus veïns també tenien alguna característica especial. El Cap Corral era el barri de creixement més recent, i no ens ha d'estranyar que hi abundessin els mercaders i

negociants. Malauradament no coneixem els electors d'aquest quarter aquest any.

4. En definitiva, només es tractava de donar relleu al fet que els més alts contribuents participaven força activament en el govern del municipi, i que aquesta activitat política en la qual eren "el grup hegemònic", l'exercien mercès la col.laboració dels electors de grups ben diferents.